

Yhteistyön maakunta • Samarbetets landskap • Cooperative region

KESKI-POHJANMAAN MAAKUNTAOHJELMA 2026–2029

Maakuntahallitus 20.10.2025 § 88

Maakuntavaltuusto 27.11.2025 § 27

KESKI-POHJANMAAN LIITTO
MELLERSTA ÖSTERBOTTENS FÖRBUND

SISÄLTÖ

ESIPUHE	2
1. JOHDANTO	4
1.1. Valmistelun vaiheet, yhteensovitus ja yhteistyö	6
2. ALUEKEHITYKSEN TILANNEKUVA JA KEHITYSNÄKYMÄT.....	8
2.1.Ohjelmatyön toteutuminen ja vaikuttavuus	8
2.1.1. Arviointi maakuntaohjelman 2022–2025 toteutumisesta	8
2.1.2. EU-ohjelmärahoituksen ja kansallisen aluekehittämisrahoituksen vaikuttavuus.....	9
2.2. Maakunnan tilannekuva ja kehitysnäkymät.....	11
2.2.1. Väestökehitys	12
2.2.2. Vetovoimainen elinympäristö ja monimuotoinen luonto	14
2.2.3. Kestävä elinvoima ja investoinnit	16
2.2.4. Hyvinvoiva väestö ja yhteisöt	20
3. KESKI-POHJANMAAN MAAKUNTAOHJELMA 2026–2029	22
3.1. Maakuntaohjelman strategiset tavoitteet ja kehittämiskohteet	22
3.2. Hyvinvoiva asukas ja yhteisö	24
3.3. Kestävä elinympäristö	27
3.4. Monipuoliset elinkeinot	29
3.5. Kestävän kaupunkikehittämisen ekosysteemisopimus.....	31
4. MAAKUNTAOHJELMAN TOTEUTTAMINEN JA SEURANTA.....	33
4.1. Maakuntaohjelman teemaryhmät ja neuvottelukunnat.....	33
4.2. Rahoitussuunnitelma.....	34
4.3 Seuranta ja mittarit.....	35
5. YMPÄRISTÖVAIKUTUSTEN ARVIOINTI	37
LIITTEET.....	38
Keski-Pohjanmaan älykkään erikoistumisen strategia 2026–2029	38

ESIPUHE

Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelma 2026–2029 on yhteinen tahtotila maakunnan kehittämisestä kohti hyvinvoinnin, tuottavuuden ja kasvun menestyvää maakuntaa. Ohjelman valmistelussa keskiössä on ollut laaja yhteistyö ja osallisuus, jotta ohjelma vastaa aidosti alueen tarpeisiin ja mahdollisuuksiin.

Maakunnan elinvoiman perustana ovat pienten ja keskisuurten yritysten vahva rooli sekä monipuolinen alkutuotanto. Pk-yritykset muodostavat Keski-Pohjanmaan yrityskannan ytimen ja ovat keskeisiä työllisyyden, innovaatioiden ja kasvun edistäjiä. Alkutuotanto ja siihen pohjautuva biotalous sekä elintarviketuotanto ovat maakunnan perinteisiä vahvuuksia, joiden kehittäminen ja uudistaminen luovat pohjaa tulevaisuuden kilpailukyvyille.

Energiamurros ja puhtaan siirtymän investoinnit ovat Keski-Pohjanmaan tulevien vuosien kasvun ja kehityksen avaintekijöitä. Maakuntaan suunnitellut ja käynnissä olevat suurhankkeet, kuten tuuli- ja biokaasuvoimalat, litiumjalostamot sekä vetyteknologian kehittäminen, tuovat alueelle merkittäviä investointeja ja uusia työpaikkoja. Näiden investointien jalkauttaminen vaatii osaavaa työvoimaa, koulutuksen kehittämistä sekä yritysten ja yhteisöjen tiivistä yhteistyötä.

Työllisyyden ja kasvun edistäminen on ohjelman keskeinen tavoite. Maakuntaohjelmassa panostetaan osaavan työvoiman saatavuuteen, yrittäjyyden tukemiseen sekä investointien mahdollistamiseen. Tavoitteena on, että Keski-Pohjanmaa houkuttelee uusia osaajia, tukee yritysten kasvua ja uudistumista sekä varmistaa, että investoinnit tuottavat hyvinvointia ja elinvoimaa koko maakunnalle.

Turvallisuus on noussut yhdeksi keskeiseksi teemaksi maakunnan kehittämisessä. Muutuva geopoliittinen tilanne, huoltovarmuuden merkityksen kasvu sekä yhteiskunnan kriisinkestävyyden vahvistaminen edellyttävät, että turvallisuus huomioidaan kaikessa kehittämisessä. Maakuntaohjelmassa kokonaisturvallisuus ymmärretään laajasti – se kattaa arjen turvallisuuden, henkisen kriisinkestävyyden, huoltovarmuuden ja puolustuskyvyn. Turvallisuuden edistäminen vaatii tiivistä yhteistyötä viranomaisen, elinkeinoelämän, järjestöjen ja kansalaisten välillä.

Keski-Pohjanmaan puolustusteollisuudella ja kaksoiskäyttöteknologioilla voi parhaimmillaan olla kasvava rooli maakunnan turvallisuuden ja huoltovarmuuden vahvistamisessa. Kaksoiskäyttöteknologiat – ratkaisut, jotka palvelevat sekä siviili- että puolustustarpeita – ovat keskeisiä maakunnan elinkeinoelämän uudistumisessa ja kansallisen turvallisuuden tukemisessa. Ohjelmassa panostetaan puolustusteollisuuden kehittämiseen ja kaksoiskäyttöteknologioiden innovaatioihin, jotka vahvistavat sekä alueen kriisinkestävyyttä että kilpailukykyä. Näiden teknologioiden kehittäminen ja käyttöönotto luovat uusia mahdollisuuksia maakunnan yrityksille, osaamiselle ja investoinneille sekä tukevat koko Suomen turvallisuutta ja omavaraisuutta.

Kansainvälisyys ja yhteistyö ovat maakunnan kehityksen kulmakiviä. Keski-Pohjanmaa hyödyntää aktiivisesti kansainvälisiä verkostoja, EU-rahoitusvälineitä ja rajat ylittävää yhteistyötä, jotka mahdollistavat osaamisen, innovaatioiden ja investointien kasvun. Maakuntaohjelmassa korostetaan kumppanuutta niin kotimaassa kuin kansainvälisesti – yhteistyö muiden maakuntien, eurooppalaisten alueiden ja globaalien toimijoiden kanssa vahvistaa

Keski-Pohjanmaan asemaa kilpailukykyisenä ja turvallisena alueena. Kansainvälinen yhteistyö puolustusteollisuudessa ja kaksoiskäyttöteknologioissa avaa uusia mahdollisuuksia osaamisen kehittämiseen, investointeihin ja huoltovarmuuden parantamiseen.

Ohjelma kutsuu kaikki keskipohjalaiset mukaan rakentamaan turvallista, kansainvälistä ja resilienttiä maakuntaa, jossa puolustusteollisuus, kaksoiskäyttöteknologiat, yhteistyö ja

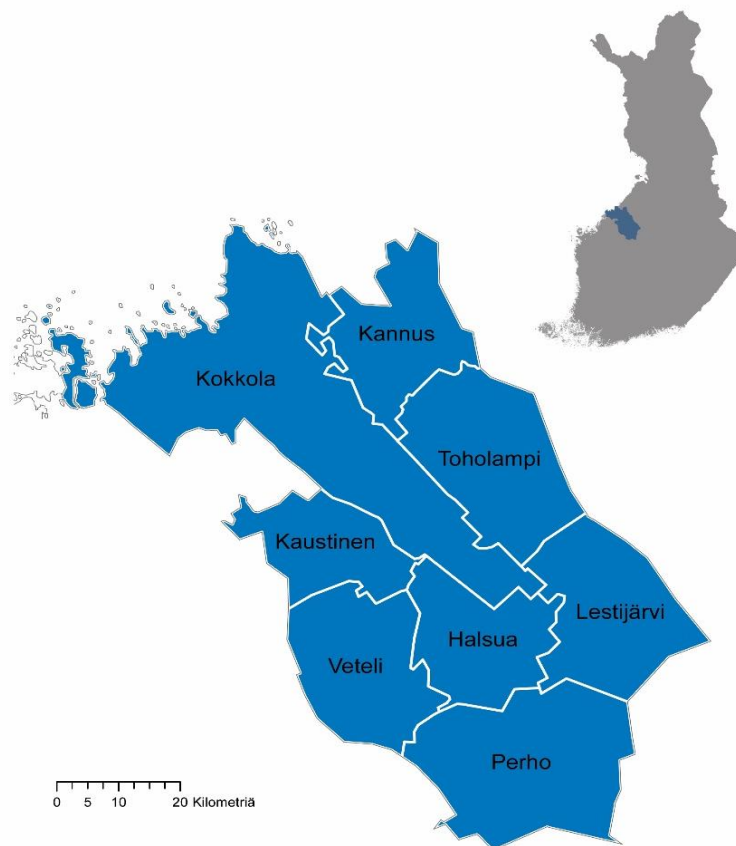
yhteisöllisyys ovat menestyksen avaimia. Yhdessä voimme varmistaa, että Keski-Pohjanmaa on tulevaisuudessakin turvallinen, hyvinvoiva ja elinvoimainen maakunta.

Haluan kiittää kaikkia valmistelutyössä mukana olleita erinomaisen maakuntaohjelman valmistelusta. Tähän ohjelmaan perustuen on hyvä jatkaa maakunnan kehittämistä.

Jyrki Kaiponen

Maakuntajohtaja

1. JOHDANTO

Kuva 1. Keski-Pohjanmaan maakunta.

Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelma 2026–2029 on keskipohjalaisten yhteinen näkemys maakunnan kehittämisestä kohti maakuntastrategiassa 2050 esitettyä visiota: hyvinvoinnin, tuottavuuden ja kasvun menestyvä maakunta. Maakuntaohjelmassa on esitetty strategisten painopisteiden tavoitteet strategian neljälle ensimmäiselle vuodelle. nämä toimivat keinoina, joilla maakuntastrategiassa 2050 esitetty visio saavutetaan. Sekä maakuntastrategia että -ohjelma on valmisteltu osallistavassa prosessissa yhteistyössä maakunnan toimijoiden ja yhteistyökumppanien kanssa. Lisäksi mukana on ollut aktiivisesti maakunnan luottamushenkilöitä.

Maakuntaohjelmaan on liitetty Keski-Pohjanmaan älykkään erikoistumisen keskeiset

strategiset painopisteet, jotka edistävät maakunnan osaamista, erikoistumista ja kilpailukykyä sekä ovat edellytys Euroopan unionin alue- ja tutkimusrahoitusvälineiden käytölle. Älykkään erikoistumisen tavoitteet on yhteensovitettu maakuntaohjelman tavoitteiden kanssa osana valmisteluprosessia. Erillisessä Keski-Pohjanmaan älykkään erikoistumisen strategiassa on kuvattu tarkemmin älykkään erikoistumisen mahdollisuuksia, haasteita ja tavoitteita. Muita maakunnan liiton valmistelemia, maakuntaohjelmaa toteuttavia ja sen toimenpiteitä tarkentavia ohjelmia ja suunnitelmia ovat:

- Keski-Pohjanmaan osaamisstrategia
- Keski-Pohjanmaan kansainvälistymisstrategia

- Keski-Pohjanmaan järjestöstrategia
- Keski-Pohjanmaan ilmastotiekartta
- Keski-Pohjanmaan energiamurroksen suunnitelma
- Keski-Pohjanmaan matkailustrategia
- Keski-Pohjanmaan alueellinen liikennejärjestelmäsuunnitelma
- Keski-Pohjanmaan kulttuuristrategia
- Keski-Pohjanmaan viestintästrategia
- Keski-Pohjanmaan alkutuotantostrategia

Myös Kokkolan kaupungin ekosysteemisopimus on osa Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelmaa toteuttavaa suunnitelmien, ohjelmien ja sopimusten kokonaisuutta.

Maakuntastrategian ja -ohjelman valmistelua ohjaa aluekehittämislainsäädäntö sekä valtioneuvoston hallituskausittain vahvistama päätös valtakunnallisista alueiden kehittämisen painopisteistä. Laki alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta (756/2021, ns. toimeenpanolaki) määrittelee alueiden kehittämisen tavoitteeksi alueiden kestävän kehityksen, kasvun ja kilpailukyvyyn sekä asukkaiden hyvinvoinnin ja elinympäristön laadun edistämisen. Aluekehittämislain mukaan alueiden kehittämisellä 1) vahvistetaan kasvua tukevaa elinkeino- ja innovaatorakennetta, alueiden älykästä erikoistumista ja taloudellista tasapainoa, kestävää yhdyskuntarakennetta sekä saavutettavuutta, 2) tuetaan asukkaiden työllisyyttä, osaamista, yhtäläisiä mahdollisuuksia ja sosiaalista osallisuutta sekä maahanmuuttajien kotoutumista, 3) parannetaan elinympäristön laatua sekä hillitään ilmastomuutosta ja edistetään siihen sopeutumista, 4) vähennetään alueiden välisiä ja sisäisiä kehityseroja sekä 5) parannetaan alueiden omia vahvuuksia ja erikoistumista sekä edistetään niiden kulttuuria.

Valtioneuvoston aluekehittämispäätöksen mukaiset alueiden kehittämisen painopisteet vuosille 2024–2027 ovat:

- 1) kestävä elinvoima ja investoinnit
- 2) hyvinvoiva väestö ja yhteisö
- 3) vetovoimainen elinympäristö ja monimuotoinen luonto

Kaikissa painopisteissä otetaan huomioon läpileikkaavina teemoina aluelähtöisyys, kansainvälisyys ja turvallisuus. Edellytyksiä ovat saavutettavuus, työvoiman saatavuus ja työllisyys sekä osaaminen ja sivistys.

Maakunnan aluerakenteen suunnittelua ohjaavat valtakunnalliset alueiden käytön tavoitteet, joita alueidenkäyttölain (132/1999) mukaan on edistettävä maakunnan suunnittelussa. Niillä on tarkoitus vaikuttaa yhdyskuntien ja liikenteen päästöihin, turvata luonnon monimuotoisuutta ja kulttuuriympäristön arvoja, parantaa elinkeinojen uudistumismahdollisuuksia sekä sopeutua ilmastomuutoksen seurauksiin ja sään ääri-ilmiöihin. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ovat: 1) toimivat yhdyskunnat ja kestävä liikkuminen, 2) tehokas liikennejärjestelmä, 3) terveellinen ja turvallinen elinympäristö, 4) elinvoimainen luonto- ja kulttuuriympäristö sekä luonnonvarat, 5) uudistumiskykyinen energiahuolto.

Aluekehittäminen on korkeaan osaamiseen perustuvaa verkostomaista toimintaa, jossa korostuu kumppanuus ja aluelähtöisyys sekä rajat ylittävä verkostomainen toiminta. Pohjois-Suomen yhteistyöhön kuuluvat Lapin, Kainuun, Keski-Pohjanmaan ja Pohjois-Pohjanmaan maakunnat. Tällä yli puolen Suomen pinta-alasta kattavalla alueella asuu runsaat 700 000 ihmistä.

Pohjois-Suomen maakuntaohjelmissa tunnistetaan yhteistyön ja yhteyksien kehittämistarve. Yhteistyön tavoitteena on Pohjois-Suomen mahdollisuuksien hyödyntäminen erityisesti taloudellisen kasvun, alueellisen

elinvoiman, investointien vauhdittamisen, osaamisen kehittämisen ja työvoiman saatavuuden näkökulmista.

Valtioneuvoston kanslian johdolla tiiviissä yhteistyössä Pohjoisen Suomen maakuntien, alueen muiden kehittäjätoimijoiden sekä

ministeriöiden ja niiden keskeisten sidosryhmien kanssa on laadittu Pohjoisen Suomen ohjelma. Ohjelman tavoitteena on Pohjoisen Suomen mahdollisuuksien täysimääräinen hyödyntämisen edistäminen.

1.1. Valmistelun vaiheet, yhteensovitus ja yhteistyö

Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelman 2026–2029 valmistelutyö toteutettiin osallisuuden ja yhteistyön periaatteiden mukaisesti laajassa yhteistyössä ja kumppanuudessa maakunnan toimijoiden ja sidosryhmien kanssa. Työtapoina käytettiin työpajoja ja seminaareja, neuvotteluita ja keskusteluja. Toimeenpanolakiin (Laki alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta 2021/756) perustuvan lausuntokierroksen lisäksi luonnosvaiheen asiakirjoja on ollut mahdollisuus kommentoida valmistelun eri vaiheissa.

Valmistelu käynnistettiin osallistumis- ja arviointisuunnitelman (OAS) laatimisella, kuulemiskierroksella ja hyväksymisellä maakuntahallituksessa keväällä 2024. Valmistelun tueksi tehtiin edellisen maakuntaohjelman ulkoinen arviointi yhteistyössä Pohjois-Suomen maakuntien kanssa. Arviointi valmistui joulukuussa 2024.

Varsinainen strategian laadinta käynnistyi syyskuussa 2024 yhteisellä aloitusseminaarilla, jossa tulevaisuuskuvan hahmottamiseksi tarkasteltiin mm. ennakkoinnin periaatteita ja maakunnan nykytilaa sekä kehitystrendejä. Strategian valmistelun pohjaksi oli maakuntaliitossa laadittu kolme skenaariota. Näissä oli hahmoteltu maakunnan tulevaisuuden näkymiä ja mahdollisia kehityskulkuja vuoteen 2050.

Syksyn kuluessa luottamushenkilöistä, toimijoista ja sidosryhmistä koostuvat teemaryhmät

- työvoima, osaaminen ja koulutus
- aluerakenne, saavutettavuus, ympäristö ja digitalisaatio
- elinkeinot, TKI ja investoinnit

kokoontuivat miettimään maakunnan tulevaisuuskuvaa vuonna 2050 ja painopisteitä sen saavuttamiseksi. Luonnos maakuntastrategiaksi 2050 valmistui joulukuussa 2024. Maakuntahallitus hyväksyi luonnoksen jatkovalmistelun pohjaksi, ja antoi samalla mahdollisuuden täsmentää sitä tarvittavilta osin maakuntaohjelman laadinnan yhteydessä esiin tulleilla asioilla.

Strategialuonnoksen pohjalta aloitettiin maakuntaohjelman laadinta teemaryhmien yhteisellä aloitustilaisuudella tammikuussa 2025. Maakuntastrategian ja maakuntaohjelman kehittämistavoitteita tarkennettiin toukuussa teollisuuden ja yritys-elämän sekä koulutus-, tutkimus- ja innovaatio-organisaatioiden kanssa käydyissä keskusteluissa.

Myös älykkään erikoistumisen kärjet ja painopisteet päivitettiin ja sovitettiin yhteen maakuntaohjelman tavoitteiden kanssa osana valmisteluprosessia kevään 2025 aikana.

Luonnos maakuntastrategiasta ja -ohjelmasta valmistui kesäkuussa 2025, minkä jälkeen se oli laajalla kommentointikierroksella.

Maakuntaohjelman ympäristövaikutusten arviointi toteutettiin osana valmisteluprosessia yhteistyössä Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ympäristöviranomaisten kanssa. Ympäristövaikutusten arviointia koordinoiva SOVA-ryhmä seurasi arvioinnin etenemistä ja kokoontui kolme kertaa valmisteluprosessin aikana arvioimaan maakuntaohjelman ympäristövaikutuksia. Lisäksi arvioitiin maakuntaohjelman vaikutuksia sukupuolten tasa-arvoon.

Keski-Pohjanmaan maakuntastrategia 2050 ja maakuntaohjelma 2026–2029 sekä ympäristöselostus olivat julkisesti nähtävillä ja lausuntokierroksella 16.6–22.8.2025, minkä jälkeen lausuntojen perusteella täydennetty asiakirja käsiteltiin ja hyväksyttiin maakuntahallituksessa 20.10.2025 ja maakuntavaltuustossa 27.11.2025.

2. ALUEKEHITYKSEN TILANNEKUVA JA KEHITYSNÄKYMÄT

2.1. Ohjelmatyön toteutuminen ja vaikuttavuus

2.1.1. Arviointi maakuntaohjelman 2022–2025 toteutumisesta

Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelman 2022–2025 ulkoinen arviointi toteutettiin yhteistyössä Kainuun, Lapin ja Pohjois-Pohjanmaan maakuntaohjelmien arviointien kanssa. Ulkoisen arvioinnin mukaan Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelman kehittämisteemat nähtiin edelleen keskeisinä ja relevantteina. Kehittämisteemat tukevat maakunnan kehitystä ja vastaavat tunnistettuihin tarpeisiin, mutta tavoitteiden parempaa priorisointia kaivataan, jotta tulokset ja vaikutukset olisivat entistä laajempia. Tiedonkeruuseen osallistuneiden tahojen mukaan ohjelman tavoitteiden laajuus ja priorisoinnin puute olivat tuoneet haasteita kokonaisuuden hallitsemiseen. Osa alueen toimijoista arvioi, että maakuntaohjelma ei ole riittävästi tukenut heidän tarpeitaan, mikä on osaltaan vähentänyt motivatiota osallistua ohjelman laatimiseen.

Osaamisen kehittämisen painotus on koettu onnistuneeksi, sillä se vastaa yhä alueellisiin työvoiman osaamishaasteisiin toimintaympäristön rajuista muutoksista huolimatta. Kilpailukyvyyn ja osaamisen linkittyminen toisiinsa on nähty perustelluksi, ja valinta painottaa näitä teemoja on ollut arvioiden mukaan onnistunut elinkeinoelämän näkökulmasta. Myös saavutettavuus kehittämisteemana on koettu tärkeäksi ja ajankohtaiseksi, joskin etenkin alemman tieverkon kunnossapitoon ja parantamiseen tulisi kiinnittää aiempaa enemmän huomiota harvaan asutun maaseudun ja yritystoiminnan palvelemiseksi (pätee myös digitalisaatioon ja digitukeen).

Maakuntaohjelman tuloksiksi nähdään bio- ja kiertotalouden kokonaisuuden vahvistuminen ja kaivannaisteollisuuden edistyminen. Ohjelman ansiosta myös TKI-infrastruktuuria on

parannettu, koulutus- ja tutkimusyhteistyötä lisätty sekä kilpailukykyä kehitetty (pk-yritysten kasvu, verkostoituminen ja uudistuminen, Kokkolan teollisuusalueen (KIP) kilpailukyvyyn ja kasvun mahdollistaminen, akku- ja kaivosklusterin toimintaedellytysten varmistaminen). Saavutettavuuden osalta maakuntaohjelman tuloksiksi nähdään Kokkola-Pietarsaaren lentoaseman toiminnan turvaaminen ja tietoliikenneyhteyksien kokonaisvaltainen parantaminen.

Teollisuus-, energia- ja työvoimarakenteen muutoksiin kiinnitetään kiitettävästi huomiota tällä hetkellä, mutta kolmas sektori, hyvinvointi- ja terveyssektori sekä matkailu ja kulttuuri voisivat näkyä aiempaa vahvemmin maakuntaohjelman tavoitteissa ja toimenpiteissä. Ohjelman kehittämisteemoja tulee kehittää myös kokonaisturvallisuuden kenttä (sotilaallinen ulottuvuus, huoltovarmuus, kansallinen turvallisuus, alueturvallisuus) huomioiden; esim. huoltovarmuus linkittyy vahvasti ruoan tuotantoon ja biokaasun tuotantoon. Älykkään erikoistumisen strategiaa tulisi tiivistää ns. keihäänkärkialoihin, joihin alueelta löytyy riittävä yritysperusta ja kansallista ja kansainvälistä TKI-toimintaa.

Maakuntaohjelmalla on yhteen kokoava ja merkittävä ohjaava rooli. Maakuntaohjelma luo perustan maakunnan edunvalvonnalle ja vaikuttamiselle, jota tarkennetaan vuosittaisen kuntakierrosten yhteydessä; ohjelman edunvalvonnalliset vaikutukset kohdentuvat mm. saavutettavuuden kehittämiseen (väylät, digitalisaatio). Liikenteen saavutettavuudessa yhdistyvät investointien sijoittuminen Keski-Pohjanmaalle, digitaaliuus ja osaava työvoima. Maakuntaohjelma vahvistaa

kansallisen aluepolitiikan rahoituksen osalta valittua toimintalinjaa ja luo mahdollisuuden esittää rahoitusinstrumenttien kohdentamista tavoitteita tukeviin hankkeisiin. Hankkeiden valinnoissa otetaan huomioon maakuntaohjelman tavoitteet.

Maakuntaohjelman ansiosta maakuntaa on johdatettu kohti vihreän siirtymän kärkeä investoinneilla ja tietoisuuden ja osaamisen kehittämisellä. Kokonaisuudessaan maakuntaohjelma on vahvistanut vastuullisuuden näkökulmaa. Maakuntaohjelmalla on ollut vaikutusta biotalouden vahvassa edistymisessä ja energiamurroksen investointien käynnistymisen tukemisessa. Ohjelma vaikuttaa Keski-Pohjanmaan maakunnan elinvoiman ylläpitoon ja elinvoiman edistämiseen; ohjelma edustaa yhteistä näkökulmaa maakunnalle

tärkeiksi katsottuihin asioihin. Maakuntaohjelma on vaikuttanut siihen, että hanketoiminta on yhtenäistynyt eri teemojen ympärillä.

Maakuntaohjelman sisällölliset uudistamistarpeet kohdentuvat kokonaisvaltaisesti yhteistyön ja yhteisen tekemisen kehittämiseen kaikkien maakunnan toimijoiden välillä. Verkostoyhteistyön merkitys on korostunut, ja siihen on syytä ottaa mukaan myös kolmas sektori ja muodostaa uusia, innovatiivisia alliansseja eri toimijoiden välille. Kansainvälisten työntekijöiden alueelle houkuttelu vaatisi lisää toimenpiteitä, etenkin asettumista vahvistavien toimenpiteiden osalta. Kotouttamisen tulisi tapahtua saumattomasti eri toimijoiden (oppilaitokset, yritykset ja kolmas sektori) yhteistyönä.

2.1.2. EU-ohjelmärahoituksen ja kansallisen aluekehittämisrahoituksen vaikuttavuus

Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelmaa 2022–2025 on toteutettu sekä Euroopan unionin ohjelmärahoituksen että kansallisen kehittämisrahoituksen avulla. Rahoituksella on edistetty pitkäjänteisesti yli ohjelmakausien ulottuvaa alueellisiin vahvuuksiin ja älykkääseen erikoistumiseen perustuvaa kehittämistä. Se on osaltaan tukenut maakunnan myönteistä kehitystä sekä parantanut valmiuksia reagoida koronapandemian kaltaisiin kriisitilanteisiin.

Kestävää kasvua ja työtä 2014–2020 Suomen rakennerahasto-ohjelma

Rakennerahasto-ohjelman 2014–2020 hankkeita on toteutettu Keski-Pohjanmaalla vuoden 2023 loppuun saakka. Ohjelma on tukenut investointien ja pysyvän toiminnan syntymistä, mahdollistanut uusien toimintamallien kokeilun sekä edistänyt TKI-toimintaa, osaamista ja yritysten kilpailukykyä. Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) rahoituksella on toteutettu erityisesti Keski-Pohjanmaan älykkään erikoistumisen strategiaa 2022–2025, jonka keskiössä on alueen puhtaan siirtymän

ja energiamurroksen, osaamisen uudistamisen, älykkään digitalisaation sekä kestävän matkailun innovatiivinen yhdistäminen. Maakuntaan eri ohjelmakausien aikana rakennetut toimintaympäristöt sekä pitkäjänteinen alueellinen tutkimus- ja kehittämistoiminta ovat vaikuttaneet siihen, että Keski-Pohjanmaalla on vireillä merkittäviä investointeja tulevaisuuden kehittyvillä aloilla, kuten akku- ja kaivosteollisuudessa sekä bio- ja kiertotaloudessa.

EAKR-rahoituksella on edistetty merkittävää vähähiilisyyttä sekä bio- ja kiertotaloutta vahvistavaa tutkimus- ja kehittämistoimintaa muun muassa liittyen akkumateriaalitutkimukseen, energian varastointiin, vaihtoehtoihin polttoaine- ja energiaratkaisuihin sekä teollisuuden ja maatalouden sivu- ja jätevirtojen hyödyntämiseen. Digitalisaation edistämisessä on keskitytty erilaisten toiminnallisten alustojen ja digitaalisten järjestelmien kehittämiseen. Näin on mahdollistettu uudenlaisten palvelujen ja tuotteiden kehittäminen,

edesautettu älykkäisiin mittauksiin ja data-alustoihin perustuvaa tiedolla johtamista sekä edistetty yritysten digitalisaatiovalmiuksia. Rahoituksen avulla on kehitetty uusia oppimisympäristöjä esimerkiksi luonnonvaralalla, rakennuslalla sekä kone- ja metalliteknikassa. Alueen vetovoimaisuutta on vahvistettu kestävän matkailun kehittämishankkeilla. Yritysten toteuttamilla EAKR-kehittämishankkeilla on erityisesti vaikutettu yritysten liikevaihdon ja henkilöstömäärän kasvuun, luotu uusia työpaikkoja sekä edistetty kansainvälisen liiketoiminnan ja viennin syntymistä. Tuen avulla tapahtuneen tuotekehityksen sekä toiminnan ja prosessien kehittämisen myötä yritysten tuottavuus ja tehokkuus on parantunut.¹

Euroopan sosiaalirahaston ESR-rahoituksella on edistetty työllisyyttä sekä ehkäisty syrjäytymistä varsinkin alle 30-vuotiaiden nuorten aikuisten osalta. Hankkeisiin osallistuneita on onnistuneesti ohjautunut työelämään tai koulutukseen. Rahoituksen avulla on myös syntynyt onnistuneita toimintamalleja esimerkiksi digitaalisten kehittämiseen sekä työhyvinvoinnin edistämiseen (Keski-Suomen ELY-keskus 2023. Länsi-Suomen rakennerahastohankkeiden vaikuttavuuden arviointi).

Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027 – EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelma

Keski-Pohjanmaalla Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan ohjelman 2021–2027 ensimmäiset hankkeet ovat käynnistyneet keväällä 2023. Ohjelmasta rahoitetaan Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR), Euroopan sosiaalirahaston (ESR+) ja Oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (JTF) hankkeita. Toistaiseksi rahoitusta on kohdentunut maakuntaohjelman 2022–2025 teemoista etenkin TKI-ympäristöihin ja toimintaan, luonnonvarojen jalostukseen ja kestävään käyttöön sekä

työllisyyteen ja osaavaan työvoiman saatavuuteen.

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman rahoitusta on kohdennettu alueellisiin vahvuuksiin, kuten elintarvikkeiden, turkisten ja energian tuotantoon sekä metsätalouden edistämiseen. Maaseuturahaston kehittämisrahoituksen avulla on edistetty maaseudun mikro- ja pienyritysten toimintaympäristöjä, maa- ja metsätilojen omistajanvaihdoksia, maaseudun elinvoimaisuutta sekä bio- ja kiertotaloutta, kuten maatilojen yhteydessä toimivia biokaasulaitoksia. Maatalousyrittäjien valmiuksia ja jaksamista on edistetty muun muassa liiketoiminta-, muutos-, varautumis- sekä teknologiaosaamista edistämällä. Kylien digikehittämisosaamista ja nopeiden tietoliikenneyhteyksien saatavuutta on parannettu. Leader-hankkeet ovat täydentäneet paikallislähtöistä kehittämistä. Leader-rahoituksella on edistetty maaseudun ei-maatalouslähtöistä mikroyritystä, kuten luontomatkailua, elintarvikealaa sekä pitkälle erikoistuneita erikoisaloja. Paikallisyhteisöjen hyvinvointia ja toimintaedellytyksiä on tuettu esimerkiksi harrastusmahdollisuuksia parantamalla sekä kylätilojen ja retkeilyreittien ja -kohteiden kunnostuksella.

Interreg-ohjelmat

Euroopan aluekehitysrahastosta (EAKR) rahoitettavilla Interreg-ohjelmilla tuetaan rajat ylittävää rajaseutujen kehittämistä, valtioiden välistä, laajempia alueita kattavaa yhteistyötä sekä koko EU:n kattavaa alueiden välistä yhteistyötä. Ohjelmakaudella 2021–2027 Keski-Pohjanmaa kuuluu neljään Interreg-ohjelma-alueeseen: 1) Interreg Aurora (Suomen, Ruotsin ja Norjan pohjoisimmat alueet) 2) Interreg

¹ Keski-Suomen ELY-keskus 2023. Länsi-Suomen rakennerahastohankkeiden vaikuttavuuden arviointi

Pohjoinen periferia ja Arktis (NPA) 3) Interreg Itämeri (BSR) 4) Interreg Europe. Tähän mennessä Keski-Pohjanmaa on (ollut) mukana useiden eri aihepiirien hankkeissa, kuten elinkeinolähtöinen TKI-toiminta, kulttuuri, kestävä matkailu, digitaalisuus ja työn kehittäminen.

Kansallinen kehittämisrahoitus

Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelman toteuttamista on rahoitettu kansallisella alueiden kestävä kasvun ja elinvoiman (AKKE) määrärahalla vuosina 2020–2024. Määrärahaa on hyödynnetty alueen vahvuuksiin ja erikoistumiseen perustuviin pienimuotoisiin

kehittämisen-, kokeilu- ja selvityshankkeisiin, jotka ovat usein toimineet pohjana laajempien kokonaisuuksien valmisteluun. Alueelle kriittiseen työvoiman saatavuuteen ja osaamisen laatuun on panostettu erilaisilla osaamistarpeiden kartoituksen, yrittäjyyskasvatuksen, koulutuksen kehittämisen sekä alueen vetovoimaa ja saavutettavuutta parantavilla hankkeilla. Rahoitus on tukenut ilmastopäästöjen vähentämistä, luonnonvarojen kestävä käyttöä sekä maaseudun elinkeinoja. Rahoitus on mahdollistanut kulttuurin, kuten kansanmusiikin ja tapahtumatoiminnan, kehittämistä sekä kansalaisten hyvinvointia ja liikkumista edistäviä toimenpiteitä.

2.2. Maakunnan tilannekuva ja kehitysnäkymät

Maakuntaohjelmaa valmisteltaessa maassamme, myös Keski-Pohjanmaalla, eletään murrosvaihetta. Geopoliittinen tilanne, julkisen hallinnon tiukentunut talous, väestön väheneminen ja ikääntyminen, valtion aluehallinnon uudistaminen, hyvinvointialueiden haasteet ja alueiden yhdistämisen uhka ovat tekijöitä, joiden suuntaa ja merkitystä on vaikea ennustaa, ja jotka siten lisäävät kehityksen epävarmuutta.

Kasvu edellyttää investointeja ja innovaatioita sekä TKI-toiminnan lisääntymistä. Strategiaa laadittaessa alueelle on suunnitteilla, ja osittain jo toteutumassa, miljardien suurinvestointeja puhtaaseen siirtymään. Näiden toteutumisen edellytyksiä on varmistettava ja luotava edellytyksiä uusille investoinneille, jatkajalostukselle ja kehittämiselle. Murrokseen liittyen voidaan kasvu edistävänä seikkoina pitää sitä, että läntisten yhteyksien merkitys tulee korostumaan huoltovarmuuden ja turvallisuusympäristön muuttuessa ja puhdas siirtymä tuo alueelle investointiedun lisäksi erilaisia kerrannaisvaikutuksia. Ilmastonmuutokseen liittyvät haasteet tunnistetaan

alkutuotantopainotteisessa, bio- ja kiertotalouden sekä energianmurroksen mahdollisuuksiin nojaavassa maakunnassa myös suuren mahdollisuutena.

Keski-Pohjanmaan maakunnan vahvuutena on hyvä logistinen sijainti, vientivetoinen suurteollisuus, rikkaat luonnonvarat, monipuolinen elinkeinorakenne sekä vahvat pienet ja keskisuuret yritykset ja alkutuotanto. Tulevaisuuteen vaikuttavina merkittävimpinä, toisiinsakin vaikuttavina, tekijöinä strategian valmistelussa teemaryhmissä nähtiin osaavan työvoiman saatavuus, hyvinvoinnin korostumiseen, ympäristöarvoihin (mm. puhdas siirtymä), sekä teknologian kehitykseen liittyvät trendit.

Maakunnan kilpailukyvyn ja asukkaiden hyvinvoinnin kannalta erityisen tärkeää on osaavan työvoiman riittävyyden varmistaminen alueen kehittyvien yritysten, uusien nousevien vahvuusalojen sekä tulevaisuudessa yhä kasvavien hoivapalveluiden tarpeisiin. Tärkeää on myös maakunnan tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan, kansainvälistymisen ja

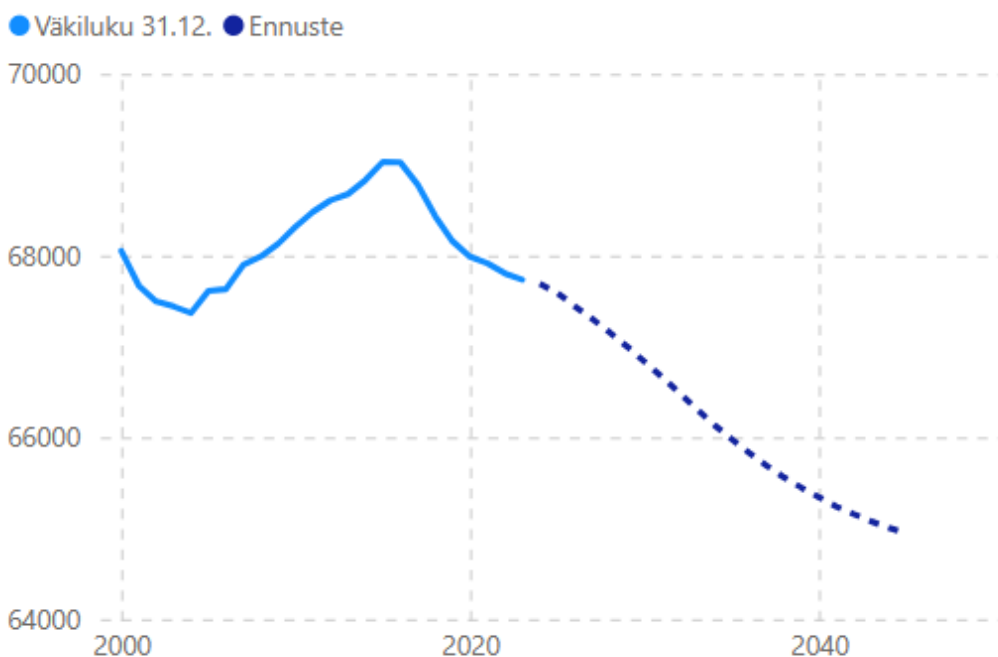
verkostoitumisen vahvistaminen sekä saavutettavuuden ja vetovoimaisuuden edistäminen koko maakunnan alueella. Ennaltaehkäisevät ja vahvistavat toimet koko väestön,

mutta etenkin lasten ja nuorten, hyvinvoinnin turvaamiseksi ovat olennaisia maakunnan menestykselle.

2.2.1. Väestökehitys

Keski-Pohjanmaan väkiluku oli vuoden 2024 lopussa 67 717 henkeä². Väkiluku on pysynyt jo useita vuosia vakaana. Sitä on kasvattanut maahanmuutto ja supistanut Suomen sisäinen muutto sekä luonnollinen väestönmuutos (kuolleita enemmän kuin syntyneitä). Kokonaisnettomuuttoa (maahanmuutto + maan sisäinen muutto) tarkastellessa Keski-Pohjanmaa on viime vuosikymmenellä ollut lievästi muuttotappiollinen, mutta vuosien 2022–2024 aikana maakunta on kääntynyt

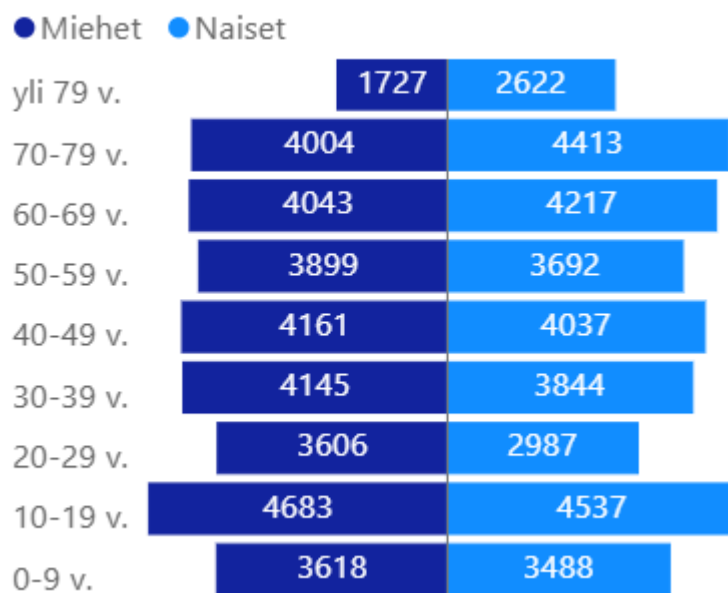
muuttovoittoalueeksi.³ Maan sisäisen muuton suurin ikäryhmä sekä tulo- että lähtömuutossa on 18–24 –vuotiaat. Maahanmuutossa ja maastamuutossa suurimmat ikäryhmät ovat nuoret ja nuoret aikuiset: 25–34 -vuotiaat sekä 15–24-vuotiaat. Luonnollinen väestönkasvu on ollut maakunnassa pitkään positiivista, mutta on kääntynyt 2020-luvulla negatiiviseksi.

Kuvio 1. Keski-Pohjanmaan väestönkehitys v. 2000–2023 ja ennuste 2024–2045 (Tilastokeskus. [Väestöennuste](#) ja [Väestörakenne](#)).

² Tilastokeskus (2025). Väestön ennakkotilasto.

³ Tilastokeskus 2025. Muuttoliike.

Kuvio 2. Keski-Pohjanmaan väestörakenne 2024 ikäryhmittäin ([Tilastokeskus. Väestörakenne](https://tilastokeskus.fi/vaestorakenne)).

Suomalaisittain verrattain korkean syntyvyyden seurauksena alle 15-vuotiaiden osuus väestöstä on Keski-Pohjanmaalla maan suurin, 18 % väestöstä⁴, mikä lisää palvelutarvetta muun muassa varhaiskasvatuksessa, koulutuksessa ja sivistyspalveluissa. Yli 64-vuotiaita on 25 %, hieman yli Suomen keskiarvon. Ruotsinkielisiä (2023) on 9 %, ja muita kuin kotimaisia kieliä äidinkielenään puhuvia 4 %. Ulkomaalaistaustaisia on 4 %, mikä on selkeästi maan keskiarvoa (10 %) vähemmän.

Tilastokeskuksen väestöennuste vuodelta 2024 (kuvio 1) ennustaa Keski-Pohjanmaan väkiluvun pysyvän vakaana 2024–2029. Väestökehityksen näkymä maakunnan sisällä vaihtelee: Kokkolan seutukunnassa väestöennuste osoittaa vuoteen 2029 väestön kasvavan 0,4 prosenttia. Samalla aikavälillä Kaustisen seutukunnassa ennuste osoittaa väestön supistuvan 6,5 prosentilla. Väestöennusteen toteutuessa seuraavan kymmenen vuoden kuluessa varhaiskasvatus- ja alakouluikäisten lasten määrä laskee voimakkaasti. Peruskoulusta toiselle asteelle siirtyvien nuorten määrä laskee hieman. Työikäisen väestön määrässä ei

tapahdu suurta muutosta. 65–80-vuotiaiden määrä laskee ja 80 vuotta täyttäneiden määrä kasvaa voimakkaasti.

Suomalaisittain suuret lapsi- ja nuorisoikäluokat osuvat samanaikaisesti suurten ikäluokkien ikääntymiseen. Nämä kaksi tekijää pitävät alueen väestöllisen huoltosuhteen selvästi Suomen keskitasoa korkeampana. Väestöllinen huoltosuhde ilmaisee, kuinka monta alle 15-vuotiasta ja 65-vuotta täyttänyttä on sataa 15–64-vuotiasta (työikäistä) kohti. Vuonna 2024 Keski-Pohjanmaan väestöllinen huoltosuhde oli 74 (vrt. koko maa 62), viidenneksi korkein maakunnista. Taloudellinen huoltosuhde eli työttömien ja työvoiman ulkopuolella olevien määrä sataa työllistä kohti oli vuonna 2023 144 (vrt. koko maa 132), mikä johtuu ikääntyvän väestön lisäksi suhteellisen suurista nuorista ikäluokista. Maakunnista Keski-Pohjanmaan taloudellinen huoltosuhde oli seitsemänneksi matalin.

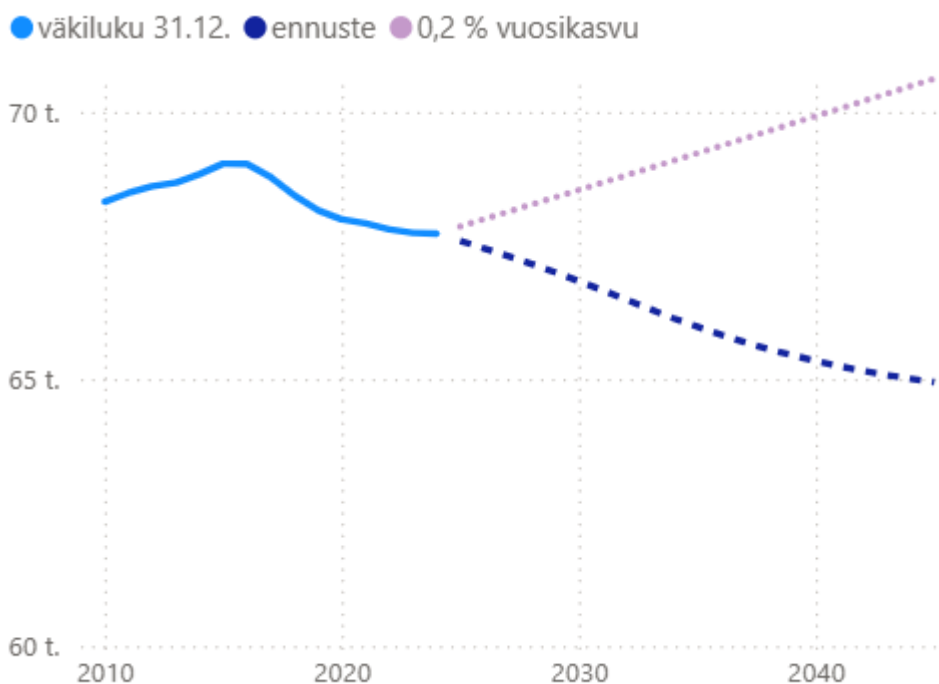
⁴ [Tilastokeskus 2025, Väestörakenne](https://tilastokeskus.fi/vaestorakenne).

Väestörakenteen pitkän aikavälin muutos ja siihen reagoiminen

Aluekehityksen pitkän aikavälin keskeisimpänä haasteena on väestörakenteen kehitys, joka vaikuttaa kaikkien alueiden ja kuntien toimintaan. Koko Suomen väestö ikääntyy, mutta eri alueet kohtaavat väestön vanhenemisen eri tahdissa ja väestön määrän muutokset eri suuntaisina. Alueiden erilaistuminen jatkuu niin alueiden sisällä kuin välilläkin.

Tilastokeskuksen väestöennusteen (2024) mukaan Keski-Pohjanmaan väestö vähenee vuoteen 2045 mennessä maltillisesti, noin 4 %, verrattuna vuoden 2024 tilanteeseen. Ennuste ei kuitenkaan huomioi alueelle suurinvestointien toteutuessa syntyviä työpaikkoja, jopa 8000 työpaikkaa vuoteen 2035 mennessä. Sen takia Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaisen skenaarion (skenaario 1) rinnalle nostetaan maltillinen 0,2 % vuosikasvun skenaario 2, jossa työpaikkojen lisäyksen tuoma tulomuutto muuttaa ennustetun

kehityssuunnan. Tilastokeskuksen ennustaman väestönlaskun (noin -0,2 %/v) sijaan skenaariossa 2 Keski-Pohjanmaan väestö nousee maltillisesti noin 71 000 henkeen (3000 henkilöä) 2045 mennessä (kuvio 3). Riippumatta siitä, kumpi kehityssuunta toteutuu, huomiota täytyy kiinnittää myös väestörakenteen ja väestön maantieteellisen sijoittumisen muutoksiin. Väestörakenteen osalta työikäisten, 18–64-vuotiaiden, osuus lisääntyy Tilastokeskuksen ennusteen mukaan vuoteen 2040 mennessä nykyisten, suomalaisittain suurten nuorten ikäluokkien siirryttyä työelämään. Vastaavasti alle 18-vuotiaiden osuus vähenee ja yli 64-vuotiaiden osuus nousee hieman. Seutukuntien välillä on eroja: esimerkiksi ikääntyvän väestön määrän lisääntyminen on suurinta Kokkolan seutukunnassa, kun taas Kaustisen seutukunnassa ikääntyvä väestö vähenee määrällisesti, vaikka sen osuus kasvaa. Todennäköisesti väestö keskittyy jatkossa entistä enemmän maakuntakeskukseen sekä kuntien keskustaajamiin, sinne missä palvelut ovat.

Kuvio 3. Toteutunut väkiluku, Tilastokeskuksen väestöennuste ja 0,2 % vuosikasvu vuoteen 2045.

Keski-Pohjanmaalla väestön pitkän aikavälin muutoksen sopeutumisen päätavoitteena on edistää maltillista väestönkasvua sekä reagoida väestön rakenteen ja maantieteellisen sijoittumisen muutoksiin muun muassa seuraavin toimin:

- seurataan ja ennakoitaan väestökehitystä ja tehdään alueen kuntien välistä sekä tarvittaessa ylimaakunnallista yhteistyötä väestörakenteen muutoksiin liittyvissä toimissa
- edistetään väestön pysymistä alueella ja muuttamista alueelle muun muassa investointien toteutumisesta ja asuntotuotantoa edistämällä
- edistetään osaamista ja työurien pituutta sekä pidetään yllä alueen koulutusmahdollisuuksia
- huomioidaan palveluverkossa (ml. digitaaliset ja etäpalvelut) ja aluesuunnittelussa ikääntyvän väestön määrän kasvu, alle 18-vuotiaiden määrän muutos sekä väestön maantieteellisen sijoittumisen muutos
- tuetaan alkutuotannon sekä maa- ja metsätalouden toimintaedellytyksiä (vaikutus ydinmaaseudun ja harvaan asutun maaseudun väestökehitykseen ja sitä kautta huoltovarmuuteen)

2.2.2. Vetovoimainen elinympäristö ja monimuotoinen luonto

Keski-Pohjanmaa on pääosin maaseutuvaltainen alue, lukuun ottamatta Kokkolan ydinkaupunkialuetta. Alueen asukkaista 40 % asuu maaseudulla, kun koko maan keskiarvo on 26 %. Maaseudun ja kaupungin välinen vuorovaikutus on voimakasta, ja kahdensuuntainen pendelöinti sekä koulutus- ja palvelutoiminnot liikuttavat asukkaita Kokkolan ja maaseutukuntien välillä. Etätyö, monipaikkaisuus ja digitalisaation nopea kehitys yhdistettynä toimiviin yhteyksiin luovat pohjaa maakunnan tasapainoiselle kehitykselle.

Maakunnan kuntien sisäisen ja ulkoisen liikenteen liikennemuotoja ja -väyliä kehitetään erityisesti, koska parantuneella saavutettavuudella tuetaan suurinvestointien syntyä, paikallista yritystoimintaa ja vahvistetaan pääväylien liikenteen välityskykyä. Väylien kehittämisellä myös varmistetaan kansallista ja alueellista huoltovarmuutta. Läntisen ja pohjoisen ulottuvuuden merkityksen lisääntymisen myötä kansallisten ja kansainvälisten liikenneyhteyksien ja -käytävien merkitys korostuu. Satamia on kehitettävä siten, että ne pystyvät vastaamaan tuleviin elinkeinoelämän ja

huoltovarmuuden lisääntyviin tarpeisiin. Maakuntakenttien olemassaolo ja lentoliikenneyhteydet ovat kriittisen tärkeitä matkailulle, mutta erityisesti myös kansalaisten saavutettavuudelle ja elinkeinoelämän toimivuudelle, kuten viennille ja suunniteltujen investointien toteutumiselle.

Keski-Pohjanmaalla kiinteän verkon laajakaista nopeimmilla (yli 1000 Mbit/s) yhteyksillä on saatavilla 68 % kotitalouksista, kun koko maan keskiarvo on 75 %. Nopeimmat 5G-matkaviestinverkot (300 Mbit/s) ovat saatavilla 84 % kotitalouksista, kun koko maan keskiarvo on 89 %⁵. Maaseutualueiden laajakais-
tarakentaminen on edelleen hidasta, ja haasteet säilyvät erityisesti kaupallisten toimijoiden heikon kiinnostuksen vuoksi.

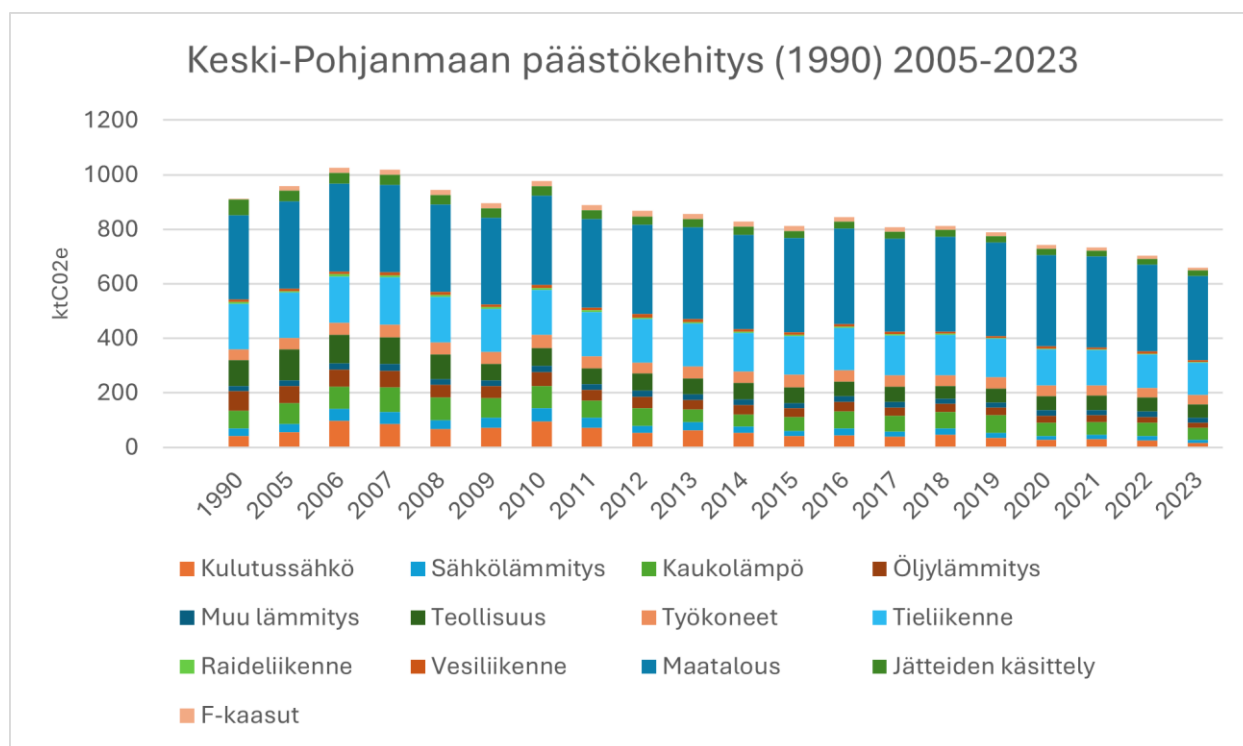
Keski-Pohjanmaalla on rikas ja monimuotoinen luonto, joka sisältää useita uhanalaisia lajeja ja elinympäristöjä. Metsät, suot ja vesistöt ovat erityisen tärkeitä alueen ekosysteemien kannalta. Vuonna 2021 laadittu ilmastotiekartta 2035 ja sitä tukevat kuntakohtaiset tiekartat ohjaavat alueen ilmastotoimia.

⁵ [Liikenne- ja viestintävirasto 2024.](#)

Metsänhoidon ja ilmastonäkökulman kannalta suometsien suuri osuus on oleellista. EU:n biodiversiteettistrategia vuoteen 2030 sisältää luonnonsuojelu- ja ennallistamistavoitteita, jotka voivat rajoittaa metsien talouskäyttöä.

Keski-Pohjanmaan suurimmat päästösektorit ovat maatalous (46 % kokonaispäästöistä), tieliikenne (18 %) ja lämmitys (15 %)⁶. Vuonna

2022 lämmityspäästöjen suurin aiheuttaja oli kaukolämpö, joka tuotettiin metsäpolttoaineilla ja teollisuuden puutähteillä (65 %) sekä turpeella (27 %)⁷. Keski-Pohjanmaan kasvihuonekaasupäästöt asukasta kohti ovat laskeutuneet 6 % vuodesta 2022 vuoteen 2023 (kuvio 4). Tuulisähkön tuotanto on kasvanut 205 % vuosien 2017–2020 aikana, ja päästövähennys on ollut 24,5 % vuosina 2005–2021.

Kuvio 4. Keski-Pohjanmaan khk-päästöt. [Suomen ympäristökeskus \(Syke\)](#) (1.9.2025)

Keski-Pohjanmaan kokonaispäästöjen arvioidaan vähentyvän merkittävästi viiden vuoden aikavälillä. Maakuntaan rakennetaan vuosien 2024–2028 aikana noin 400–600 tuulivoimaa, jotka muodostavat noin 2100–4600 megawattia uutta tuulivoimakapasiteettia. Ilmastotavoitteisiin päästään energiaturpeen

käytön vähenemisen, tuulivoiman rakentamisen ja biokaasun tuotannon lisääntymisen ansiosta. Vihreät investoinnit vähentävät myös teollisuuden päästöjä. Tuulivoimarakentaminen etenee, biokaasuvoimaloiden määrä kaksinkertaistuu ja vetytalous kehittyy vahvasti vuoteen 2030 mennessä.

2.2.3. Kestävä elinvoima ja investoinnit

Keski-Pohjanmaalla on monipuolinen elinkeinorakenne. Kärkenä on vientivetoinen

suurteollisuus, jossa kärkialana kemikaalien sekä metallien valmistus ja jalostus.

⁶ SYKE 2025. [Kuntien ja alueiden KHK-päästöt](#).

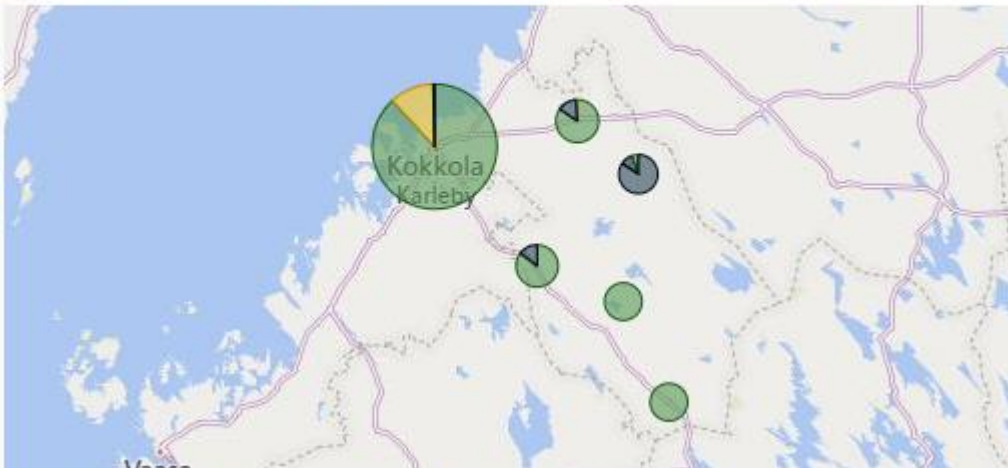
⁷ Energiateollisuus 2025. [Kaukolämpötilasto](#).

Kehittyvinä toimialoina ovat akkuekosysteemi, uusiutuva energia sekä biotalous ja kiertotalous. Tulevina vuosina painopiste on erityisesti energiamurroksen toimeenpanossa, biokaasu-, vety- ja aurinkoenergiahankkeiden edistämisessä, energian tasaus- ja varastointikyvykkyyden parantamisessa sekä

uuden kasvun synnyttämisessä. Tavoitteena on hyödyntää ja edelleen kehittää alueen erityispiirteitä ja vahvuuksia sekä huomioida maakunnan kehittämisessä luonnon monimuotoisuuteen, ympäristönsuojeluun sekä ilmastonsuojeluun liittyvät kansalliset ja eurooppalaiset tavoitteet.

Investoinnit paikkakunnittain

Vaihe ● 0. Esiselvitys ● 1. Suunnittelu ● 2. Investointipäätös ● 3. Käynnistys

Kuva 2. Keski-Pohjanmaalle suunnitteilla tai käynnistämässä olevat vihreän siirtymän investoinnit ([Elinkeinoelämän keskusliitto 2025. Vihreiden investointien dataikkuna](#)).

Kokkolassa sijaitsee Pohjoismaiden suurin epäorgaanisen kemianteollisuuden keskittymä, Kokkola Industrial Park (KIP), jossa toimii noin 80 vientipainotteista kemian- ja metallialan huippuyritystä. Ne työllistävät suoraan 2400 ihmistä. Lähialueelle on sijoittumassa toinen teollisuusalue, Kruunuportti, uusia investointeja varten.

Keski-Pohjanmaan lähitulevaisuuden kasvu ja kehitys ovat suuresti riippuvaisia sekä suunnitteilla että käynnissä olevien suurhankkeiden toteutumisesta. Maakuntaan suunnitellut investoinnit vuoteen 2029 mennessä ovat arvoltaan 6 399 miljoonaa euroa.⁸ Alueella kehitetään merkittävästi akku- ja kaivosklusteria, erityisesti litiumtuotantoa. Alalle on tulossa satoja uusia työpaikkoja sekä Kokkolaan että Kaustiselle. Litiumjalostamon ja -rikastamon

tuotanto alkaa vuosien 2025 ja 2026 aikana. KIP-alueelle on avattu puhtaan vedyn ja hiilen tuotantoteknologiaa kehittävä ja kaupallistettava, sarjassaan Euroopan suurin vedyntuotantolaitos. Vedyn ja ammoniakin tuotantoa on suunnitteilla laajentaa miljardiluokan investoinneilla. Samoin vähähiilisen alumiinin tuotantolaitoksen sijoittumista Kruununportin alueelle selvitetään. Kannukseen ja Kaustiselle on rakenteilla kaksi kokoluokaltaan mitattavaa biokaasulaitosta, jotka hyödyntävät teollisuuden ja maatalouden jätteitä biometaanin tuotannossa. Lisäksi alueella on käynnissä ja suunnitteilla tuulivoimahankkeita, joiden arvo on useita miljardeja euroja. Aurinkovoiman tuotantoon liittyviä selvityksiä on käynnissä eri puolilla maakuntaa.

⁸ [Elinkeinoelämän keskusliitto 2025. Vihreiden investointien dataikkuna](#)

Suurhankkeiden myötä Keski-Pohjanmaan potentiaalinen työvoimatarve on ainakin 6000 henkilötyövuotta vuoteen 2030 mennessä. Tilanteesta seuraa haasteita, sillä maakunnan työttömyysaste on ollut pitkään Suomen pienempiä. Lisäksi alueella on työvoiman kohtaanto-ongelma, jolloin työvoimapulasta huolimatta työpaikat ja työnhakijoiden osaaminen eivät kohtaa. Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan koronapandemiavuoden 2020 jälkeen vuosina 2021–2024 15–64-vuotiaiden työllisyysaste on pysynyt vuositasolla yli 72 prosentissa ja työttömyysaste alle viidessä prosentissa. Työnvälitystilaston mukaan työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta on tuona aikana pysytellyt pääosin alle 10 %:ssa. Väestön ikääntymisen myötä eläköityvien määrä on suuri. Pidemmällä aikavälillä suurinvestointien toteutuessa rekrytointihaasteet tulevat olemaan mittavat, ja alueella tullaan tarvitsemaan massiivisia panostuksia työvoiman hankintaan sekä panostuksia koulutukseen.

Keski-Pohjanmaalla on noin 28 000 työpaikkaa (2023)⁹. Päätoimialoittain eniten työllistävät sosiaali- ja terveysala (23 % alueella työssäkäyvistä), teollisuus (16 %) sekä tukku- ja vähittäiskauppa (11 %). Maa- metsä- ja kalatalous työllistää noin 1600 henkeä. Maakunnan bruttokansantuote asukasta kohti vuonna 2022 oli 40369 euroa, mikä on selkeästi alempi koko maan lukuun (47898 €/as) verrattuna, vain 84 % koko maan luvusta¹⁰. Viennin osuus Keski-Pohjanmaan bruttokansantuotteesta on merkittävä, ja esimerkiksi vuonna 2023 maakunta vastasi 5 % koko maan viennistä¹¹, mikä on merkittävä osuus huomoiden, että alueella asuu 1,2 % Suomen väestöstä.

Maakunnan vahvan alkutuotannon murros tulee jatkumaan tilakokojen kasvamisena sekä

ympäristöosaamisen ja palveluosaamisen tarpeen lisääntymisenä. Merkittävä työllistäjä alueella on ollut turkistuotanto, johon lintuinfluenssaepidemia vaikutti erittäin haitallisesti. Taloudelliset vaikutukset ovat mm. menetettyjen työpaikkojen ja verotulojen lisäksi suorien myyntitulojen menetys sekä vuosikymmenten jalostustyön menetys. Muutoksesta on kuitenkin ollut myös positiivisia vaikutuksia. Jäljelle jääneillä turkistarhoilla on panostettu eläinten elinolosuhteiden parantamiseen ja tarhoja on sertifioitu eli niillä on ollut kykyä jatkaa ja parantaa toimintansa.

Keski-Pohjanmaan yrityskanta eli yritysten määrä on noin 5 200. Vuosina 2021–2024 yrityksiä on aloittanut noin 350 enemmän kuin lopettanut ja yrityskanta on kasvanut noin 260 yrityksellä.¹² Yrityskannan vaihtuvuus eli aloittaneiden ja lopettaneiden yritysten suhde yrityskantaan (pl. alkutuotanto) on maan kolmanneksi pienintä¹³.

⁹ Tilastokeskus 2025. [Työssäkäyntitilasto](#).

¹⁰ Tilastokeskus 2025. [Kansantalouden aluetilinpito](#).

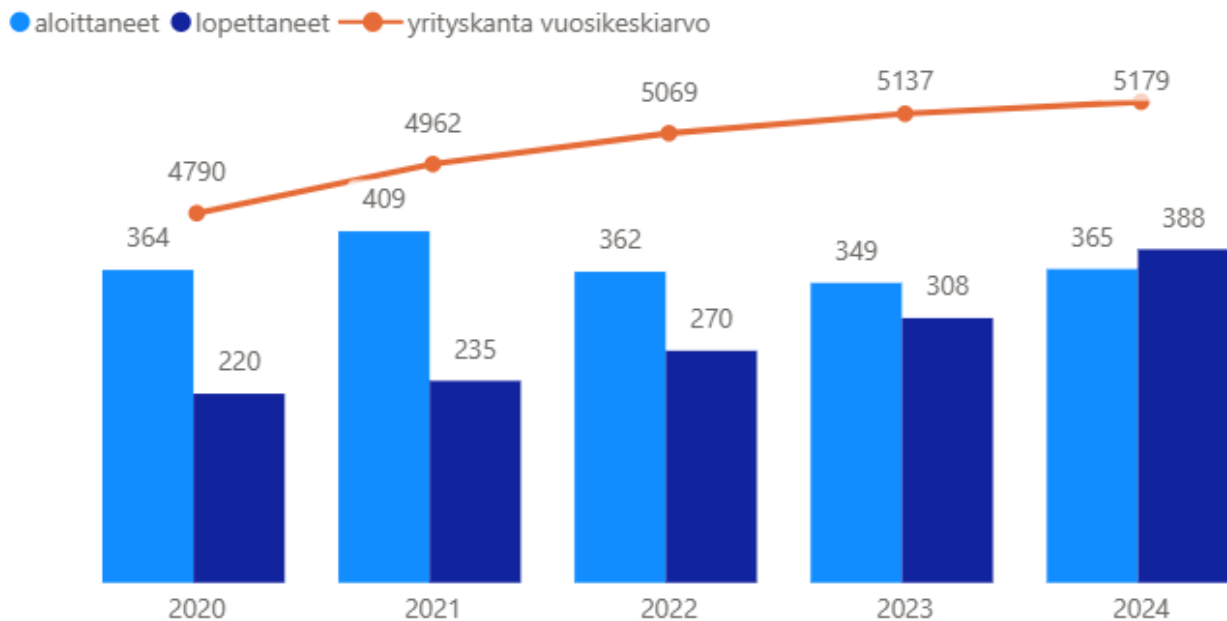
¹¹ Tulli 2025. [Ulkomaankauppatilastot](#).

¹² Tilastokeskus 2025. [Aloittaneet ja lopettaneet yritykset](#).

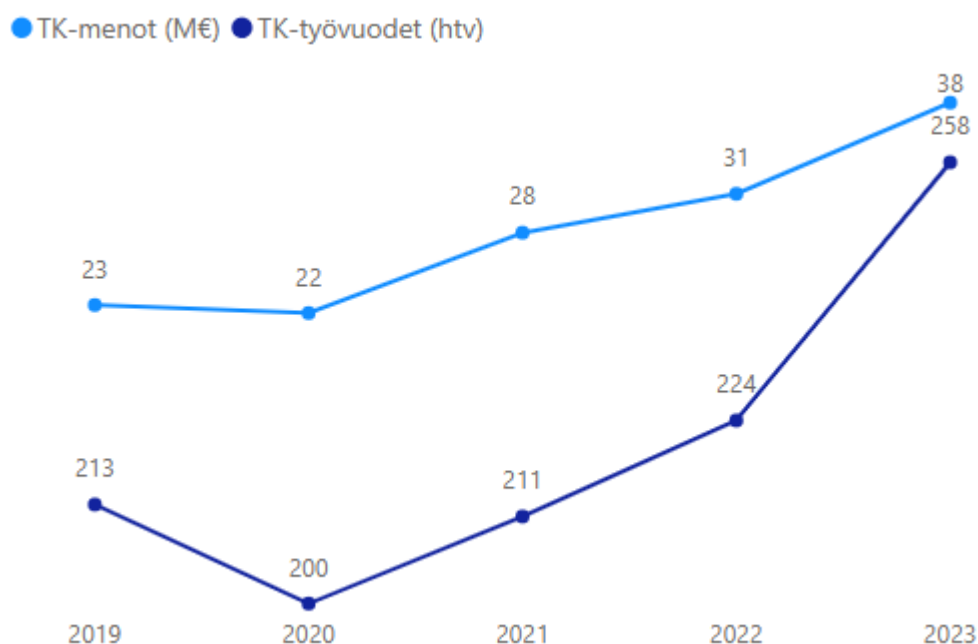
¹³ Lith (2024). [Yrityskannan vaihtuvuus](#).

Yrityskannan korkeaa vaihtuvuutta pidetään yleisesti hyvänä asiana vanhojen kilpailukykyä menettäneiden yritysten poistuessa markkinoilta ja uusien kasvuhakuisten yritysten aloittaessa (ns. luova tuho), joskin Keski-Pohjanmaan heikko vaihtuvuus voi liittyä maakunnan pieneen kokoon ja pieneen

yrityskantaan. Tilastojen valossa yritysten määrän kasvu on hidastunut ja potentiaalisesti kääntymässä laskuun (kuvio 5).

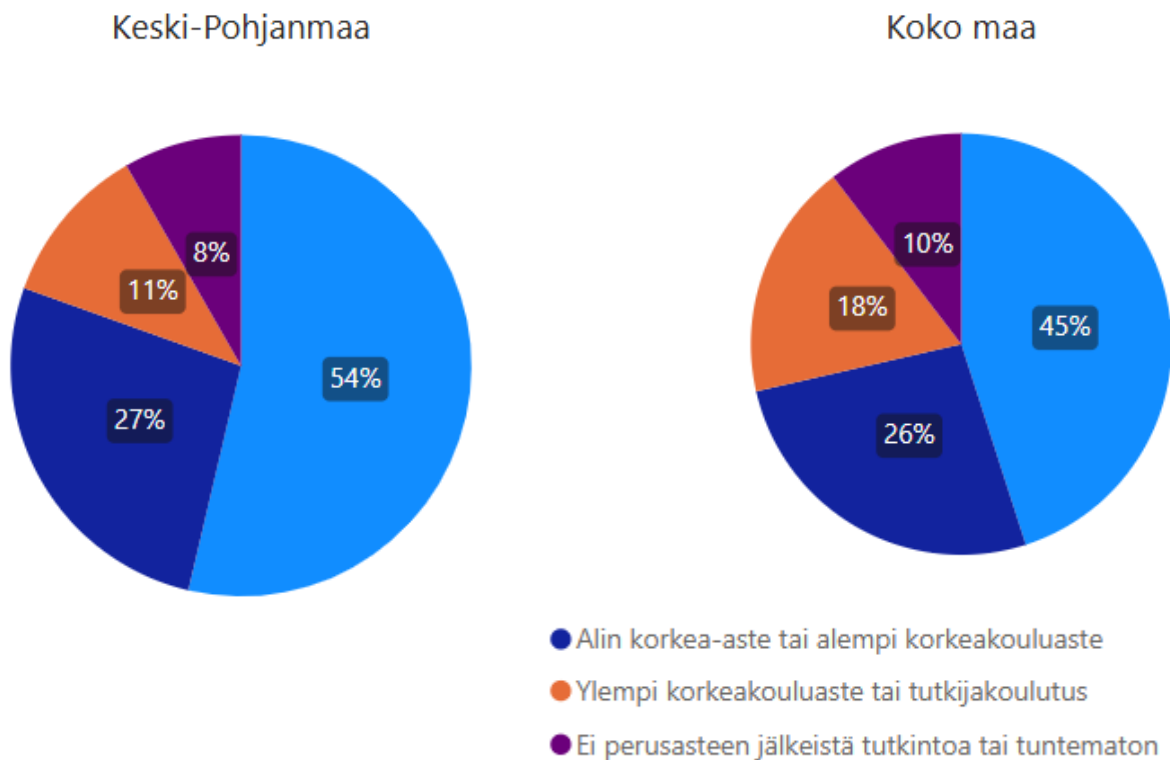
Kuvio 5. Keski-Pohjanmaan aloittaneet ja lopettaneet yritykset ja yrityskanta. [Tilastokeskus](#).

Kuvio 6. TK-menot ja henkilötyövuodet maakunnassa 2019–2023 (Tilastokeskus (2025) [Tutkimus- ja kehittämistoiminta](#)).

Vuonna 2023 tutkimus- ja kehitystoiminnan menot olivat Keski-Pohjanmaalla 560 euroa asukasta kohti (vrt. koko maa 1506 €/as). Tutkimus- ja kehittämistoiminnan menot, henkilöstömäärä ja henkilötötyvuodet ovat kuitenkin nousseet tasaisesti viime vuosina (kuvio 6).

TKI-menoista vuonna 2023 66 % kohdistui yrityssectorille, 28 % korkeakoulusektorille ja 5 % julkiselle sektorille. Korkeakoulusektorin osuus oli hieman koko maata (24 %) suurempi.

Kuvio 7. Alueella työssäkäyvien koulutustaso 2023. ([Tilastokeskus 2025. Työssäkäyntitilasto](#)).

Keski-Pohjanmaan väestö on koko maahan verrattuna keskimäärin heikommin koulutettua, mutta koulutustaso on noussut tasaisesti viime vuosina. Vuonna 2023 15 vuotta täyttäneistä 27 % oli ilman perusasteen jälkeistä tutkintoa (koko maa 25 %). Toisen asteen suoritaneiden osuus, 45 %, on maakunnassa

suurempi kuin koko maassa (40 %). Korkea-asteen tutkinnon on suorittanut 27 % 15 vuotta täyttäneistä (koko maa 34 %), joten siirtymä toiselta asteelta korkeakoulutukseen on ollut maakunnassa keskimääräistä heikompaa. Kuvio 7 nähdään alueella työssäkäyvien työllisten koulutustaso koko maahan verrattuna.

2.2.4. Hyvinvoiva väestö ja yhteisöt

Keski-Pohjanmaalla arvot ”koti, uskonto ja isänmaa” ovat edelleen merkittävässä asemassa. Nämä arvot näkyvät alueen kulttuurissa, yhteisöllisyydessä ja elämäntavassa monin tavoin. Arvot luovat pohjan vakaalle ja

yhtenäiselle yhteisölle, jossa perinteet ja kulttuuri ovat arvostettuja.

Keski-Pohjanmaalla paikallisyhteisöt ovat vahvoja, ja alueella asuu kohtuullisen hyvinvoivaa ja toimeliasta väkeä. Maakunnan työllisyys on

hyvä, ja erityisesti järjestötoiminta on alueella aktiivista ja talkoohenki vahvaa. Myös useat osallisuutta ja hyvinvointia koskevat mittarit vahvistavat tätä kuvaa, esim. aktiivisesti järjestötoimintaan osallistuvien osuus on hyvinvointialueista kolmanneksi korkein.

Kuntaliiton hyvinvointi-indikaattorin¹⁴ mukaan Keski-Pohjanmaan kunnissa voidaan keskimäärin hyvin. Hyvinvointi-indikaattori mittaa kuntien asukkaiden laaja-alaista hyvinvointia yhdistämällä elintasoon, hyvinvointiin ja itsensä toteuttamiseen liittyviä tilastoja. Indikaattorissa arvo 100 on keskiarvo, arvo alle sadan on keskimääräistä huonompi tulos ja vastaavasti yli sadan on parempi tulos. Keski-Pohjanmaan kuntien hyvinvointi-indikaattorit ovat välillä 95–111. Keskipohjalaiskuntien keskiarvo on 102.

Terve Suomi -tutkimuksen (2024) mukaan 20 vuotta täyttäneistä keskipohjalaisista 53 % tuntee elämänlaatunsa hyväksi (koko maa 50 %). Elämänlaadun kokemus on vastausten

perusteella parantunut vuodesta 2022 (vrt. 49,5 %). Lasten ja nuorten fyysistä toimintakykyä mittaavan MOVE-mittauksen (2024) mukaan maakunnan 5. luokan oppilaista 43,1 %:lla on heikko fyysinen toimintakyky (koko maa 35 %). Vastaava osuus 8-luokkalaisista on 44,4 % (koko maa 40,4 %).¹⁰ Tilanne edellyttää lasten ja nuorten hyvinvointia ja liikkumista edistäviä toimenpiteitä.

Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17–24-vuotiaiden osuus on Keski-Pohjanmaalla maakunnista toiseksi alhaisin, 6,6 %.¹⁵ Etenkin toisen asteen koulutuksen leikkaukset voivat lisätä nuorten syrjäytymisriskiä. Täydentävää toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneiden 25–64-vuotiaiden henkilöiden osuus on Manner-Suomen maakunnista alhaisin, 0,9 %.¹⁶ Kaksi kolmesta kokee elämänsä erittäin tai hyvin turvalliseksi, mutta heidän osuutensa on vähentynyt. Syrjintää työssä tai työnhaussa kokevia on vähemmän kuin koko maassa keskimäärin.

¹⁴ Kuntaliitto 2025. [Hyvinvointi-indikaattori](#).

¹⁵ [THL 2023](#).

¹⁶ [THL 2024](#).

3. KESKI-POHJANMAAN MAAKUNTAOHJELMA 2026–2029

3.1. Maakuntaohjelman strategiset tavoitteet ja kehittämiskohteet

Maakuntastrategian 2050 vision mukaisesti Keski-Pohjanmaan maakunnan tavoitteena on olla

HYVINVOINNIN, TUOTTAVUUDEN JA

KASVUN MENESTYVÄ MAAKUNTA

Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelman 2026–2029 missiona on, että

Keski-Pohjanmaa on edelläkävijä kestäväen kehityksen ja innovatiivisten ratkaisujen edistämässä, luoden hyvinvointia ja turvallisuutta kaikille asukkailleen.

Tavoitetilana on, että

Vuonna 2030 Keski-Pohjanmaa on tunnettu maakuntana, jossa energiamuros ja puhdas siirtymä ovat onnistuneesti toteutuneet.

Maakunnan aluerakenne on kestävä ja hyödyntää täysmääräisesti digitaalista kehitystä, sekä tukee kuntien ja kaupunkien taloudellista ja sosiaalista kehitystä.

Maakunnan asukkaat nauttivat korkeasta elämänlaadusta, turvallisuudesta ja hyvinvoinnista, ja alueen yhteisöt ovat vahvoja ja osallistavia.

KEHITTÄMINEN JA KESKEISET PAINOTUKSET

Ylläpidetään vahva alkutuotanto, teollisuus ja pk-yrittäjyys erityisesti maakunnan vahvuusalueilla.

Lisätään kestäväen kasvun mahdollisuuksia ja uusia investointeja sekä vahvistetaan maakunnan ja sitä kautta koko Suomen kilpailukykyä sekä kuntien elinvoimatekijöitä.

Hyödynnetään kestävästi puhtaan energian mahdollisuudet ja tuetaan digitaalista puhdasta kasvua.

Edistetään osaamista ja osaavan työvoiman saatavuutta, joka on ratkaiseva voimalähde investointien edistämiseksi ja jalkauttamiseksi maakuntaan.

Vahvistetaan koko Suomen turvallisuutta, huoltovarmuutta ja omavaraisuutta kehittämällä maakunnan puolustusteollisuutta, kaksoiskäyttöisyyttä, kuntien varautumista ja alkutuotantoa.

Lisätään kansalaisten, kuntien ja alueen (fyysistä ja digitaalista) saavutettavuutta.

Lisätään maakunnan kestäväen matkailun vetovoimaa, erityisesti luontomatkailussa.

Turvataan maakunnan asukkaiden osallisuus, hyvinvointi ja arjen turvallisuus.

Strategisten tavoitteiden saavuttamiseen pyritään kolmen kehittämisteeman ja niille asetettujen strategisten painopisteiden avulla.

Kehittämisteemoja ovat:

- hyvinvoiva asukas ja yhteisö
- kestävä elinympäristö
- monipuoliset elinkeinot

Kehittämisteemoihin sisältyvät poikkileikkävina teemoina:

- saavutettavuus
- tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminta ja osaaminen (TKIO)
- kansainvälisyys
- kokonaisturvallisuus ja huoltovarmuus

Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelman 2026–2029 kehittämisteemat ja niiden strategiset painopisteet tavoitteineen kuvataan seuraavissa kappaleissa. Kappaleessa 3.5. on lisäksi kuvattu aluekehittämislainsäädännön (asetus 797/2021) edellyttämän yhteensovittamisen ja yhteistyön mukaisesti Kokkolan kaupungin kestävä kaupunkikehittämisen ekosysteemisopimuksen painopisteet ja tavoitteet, joilla omalta osaltaan edistetään maakuntaohjelman toteuttamista ja älykkään erikoistumisen strategian painopisteitä.

Kuva 3. Maakuntaohjelma aluekehittämisen kokonaisuudessa.

3.2. Hyvinvoiva asukas ja yhteisö

Keski-Pohjanmaan kehittämisen keskiössä on osaava ja hyvinvoiva työvoima, joka vastaa moninaisiin yhteiskunnan haasteisiin ja elinkeinoelämän tarpeisiin. Työvoiman saatavuus ja osaaminen ovat avainasemassa maakunnan suurinvestointien ja siten elinvoimaisuuden turvaamisessa. Osaavan työvoiman varmistaminen edellyttää monipuolisia ja käytännönläheisiä kehittämistoimia, jotka liittyvät niin koulutukseen, työntekijöiden jaksamiseen ja jatkuvaan oppimiseen kuin elinkeinoelämän tarpeisiin ja työelämän vastaanottokyvykkyyteen.

Koulutuksen tulee vastata työelämän tarpeita entistä tarkemmin. Jotta koulutukset ovat ajankohtaisia ja vastaavat työmarkkinoiden kysyntään vaati se aktiivisen ennakkoinnin lisäksi jatkuvaa yhteistyötä työnantajien ja oppilaitosten välillä. Koulutusten kehittäminen vaati yhteistyötä eri koulutusasteiden, elinkeinoelämän, julkisen sektorin sekä kolmannen sektorin kesken myös jotta koulutuksista saadaan pois päällekkäisyyksiä ja täydennetään katvealueita. Koulutuksen tulee myös olla tarpeiden mukaan joustavaa. Osaamisen korkeaa laatua tukee TKI-toiminta, josta tarkemmin kappaleessa 3.4. Keski-Pohjanmaan työllisyysalue aloitti toimintansa vuoden 2025 alussa, mikä tuo maakunnalliseen yhteistyöhön uuden toimijan.

Kasvualoilla, kuten energiamurroksen, älykkään digitalisaation ja kestävän matkailun aloilla, on erityinen tarve osaavalle työvoimalle. Opiskelupaikkojen lisääminen ja erikoistuminen näille aloille vahvistaa työvoiman saatavuutta ja elinkeinoelämän kilpailukykyä. Lisäksi tulee varmistaa olemassaolevien vahvojen alojen, kuten luonnonvara-alan, koulutuksen säilyminen, kehittäminen ja kattavuus. Digitalisaatio ja muun muassa tekoälyn kehittyminen luo uusia osaamisvaateita, mutta toisaalta tarjoaa erilaisia mahdollisuuksia

koulutuksen toteuttamiseen ja tehostamiseen. Oppilaitosten tulee pysyä teknologisen kehityksen mukana: koulutuksen on oltava laadukasta ja joustavaa sekä tämän hetken vaatimuksia vastaavaa. Keski-Pohjanmaalla jatketaan laadukkaiden ja monikäyttöisten oppimisympäristöjen rakentamista ja uudistamista.

Jatkuva oppiminen vaatii sekä työnantajien valmiutta panostaa osaamiseen kehittämiseen että työvoiman valmiuksia ja motivaatiota uuden oppimiseen ja osaamisen päivittämiseen. Työntekijöiden jaksaminen on olennainen osa työelämän kestävyyttä ja joustavuutta. Työhyvinvointiin panostaminen, kuten työssä jaksamisen tukeminen ja työaikojen joustavuus, tukee työvoiman pitkää ja tuottoisaa työuraa.

Osaavan työvoiman saatavuudessa toinen puoli on olemassa olevan työvoimareservin käyttöön saanti sekä uuden työvoiman houkuttelu alueelle. Keski-Pohjanmaalla on työvoiman osalta kohtaanto-ongelma, jolloin työvoimapulasta huolimatta tietty osa työnhakijoista ei löydä osaamistaan vastaavaa työtä. Työelämän vastaanottokyvykkyyden parantaminen tarkoittaa työmarkkinoiden avoimuuden lisäämistä erityisesti työvoimapulasta kärsivillä aloilla.

Erikoisosaamisen saatavuuden, yritysten jatkuvuuden ja työllistymisen näkökulmasta yrittäjyys on nähtävä vaihtoehtona. Keski-Pohjanmaalla tulee jatkossakin panostaa yrittäjyysosaamiseen ja nuorten yrittäjyyskasvatukseen.

Keski-Pohjanmaalla panostetaan osaajien houkuttelemiseksi maakuntaan. Osaavasta työvoimasta kilpaillaan sekä maan sisäisesti että globaalisti. Osaavaa työvoimaa pitää saada muualta Suomesta ja ulkomailta.

Jatkossakin tulisi panostaa maakunnasta lähteneiden paluumuuttoon ja siihen, että tulevaisuus voidaan nähdä alueella. Mahdollisen mukana tulevan kumppanin työllistyminen sekä toimivat palvelut etenkin perheille ovat usein edellytys alueelle jäämiseen. Etätyön, monipaikkaisuuden sekä asunto- ja tonttitarjonnan kehittämisen mahdollisuuksia tulee hyödyntää.

Keski-Pohjanmaa houkuttelee kansainvälisiä opiskelijoita laadukkailla koulutusohjelmilla, mutta tilastojen valossa opetuspanostuksesta saatu hyöty valuu suurelta osin muualle Suomeen ja ulkomaille. Tämän vuoksi koulutettujen maahanmuuttajien integroitumiseen ja työllistymiseen yrittäjänä tai työntekijänä tulee panostaa.

Tarjolla olevien työpaikkojen lisäksi osaajien pitämisessä ja houkuttelemisessa on keskeistä hyvät edellytykset laadukkaaseen, turvalliseen elämään. Toimivat peruspalvelut sekä korkea koettu turvallisuus asuinpaikasta ja sosioekonomisesta asemasta riippumatta ovat elämänlaadun perusta. Nämä vaativat sekä maakunnallista että laajempaa yhteistyötä. Elämänlaatuun ja hyvinvointiin liittyy myös paljon aineettomia arvoja, kuten luonto, kulttuuri sekä ihmisten väliset suhteet, luottamus ja yhteisöllisyys.

Sosiaali- ja terveystalvelujen järjestäminen alueellisesti sekä palvelujen saatavuus ja saavutettavuus ovat keskeisiä väestön hyvinvoinnille ja alueen elinvoimalle. Toimipisteiden puuttuessa palvelujen saavutettavuus varmistetaan liikkuvia palveluita ja etäpalveluita yhdistämällä sekä tarvittaessa sote-kuljetuksilla. Julkisten palvelujen ohella yhdistykset tekevät arvokasta ennaltaehkäisevää työtä, jota tuetaan. Lisäksi tulisi lisätä koordinoitua julkisten toimijoiden ja kolmannen sektorin välillä.

Yhdistysten toiminnassa mukana oleminen itessään on jo yksilön hyvinvointia lisäävä tekijä: aktiivisesti järjestötoimintaan osallistuvien osuus on Keski-Pohjanmaalla tilastollisestikin korkea. Kansalais- ja yhdistystoimintaa ja osallisuutta voidaan vahvistaa tukemalla kolmannen sektorin toimintamahdollisuuksia, edistämällä tasapuolisia osallistumismahdollisuuksia sekä tukemalla paikallis- ja aluelähtöistä kehittämistä.

Nuorille houkutteleva Keski-Pohjanmaa tarjoaa runsaasti työpaikkoja, hyvät koulutusmahdollisuudet, viihtyisät asuinalueet sekä kulttuuria, liikuntapalveluja ja luonnon-läheisyyttä. Erityisen tärkeää on toimivat julkisen liikenteen yhteydet kuntien ja maakuntakeskuksen välillä ja palvelujen saavutettavuus. Nuoret haluavat muutakin kuin etäpalveluja. Myös aineettomat asiat ovat tärkeitä. Nuorten osallistumismahdollisuuksia esimerkiksi päätöksenteossa tulee parantaa entistään ja edistää osallisuuden kokemuksia. Osallisuus toteutuu, kun henkilö kokee olevansa osa yhteisöä, johon hänellä on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa. Siihen liittyy läheisesti myös yhdenvertaisuuden kokemus sekä ymmärrettävä viestintä. Aikuisten asenne välittyy nuorille. Liian synkkien tulevaisuuskuvien sijaan asenteissa tulisi näkyä enemmän rohkeus ja optimismi. Myös Keski-Pohjanmaan hyviä puolia tulisi nostaa entistä enemmän esille ja lisätä tietoutta maakunnasta.

Kokonaisturvallisuus on toimintamalli, jossa yhteiskunnan elintärkeistä toiminnoista huolehditaan viranomaisten, elinkeinoelämän, järjestöjen ja kansalaisten yhteistyönä. Kokonaisturvallisuuden malli sisältää yhteiskunnan elintärkeinä toimintoina muun muassa väestön toimintakyvyn ja palvelut, talous-, infrastruktuuri ja huoltovarmuuden, henkisen kriisinkestävyyden ja sotilaallisen puolustuskyvyn.¹⁷ Yksinkertaistettuna kokonaisturvallisuus siis pitää sisällään sekä laajoja

¹⁷ [Valtioneuvosto 2025](#).

yhteiskunnan rakenteita ja toimintamalleja että yksilön lähellä olevia, niin kutsuttuun arjen turvallisuuteen ja varautumiseen liittyviä asioita.

Turvallisuuden edistäminen on osa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä ja toisaalta osaavan työvoiman kouluttaminen eri ammattialojen tarpeiden mukaan on osa varautumista. Keski-Pohjanmaalla turvallisuuden pohjana on tiivis yhteistyö julkisen sektorin, asukkaiden, järjestöjen ja yritysten kesken niin alueellisesti kuin ylimaakunnallisesti. Elinvoimainen maa-seutu on edellytys aluetason turvallisuudelle ja huoltovarmuudelle. Varautumisen alueelliset toimintamallit tulee olla ajan tasalla ja tarvittaessa niitä tulee kehittää ja pilotoida. Varautumiseen liittyy myös henkinen kriisinkestävyys. Sillä tarkoitetaan yhteisöjen ja yhteiskunnan kykyä kestää kriisitilanteiden aiheuttamat henkiset paineet ja selviytyä niiden vaikutuksilta. Varautuminen normaaliolosuhteissa, osallisuuden kokemuksen vahvistaminen sekä luottamuksen ilmapiiri edistävät henkistä kriisinkestävyyttä.

Kulttuuri mahdollistaa Keski-Pohjanmaan asukkaille ja alueella vieraileville yhteisöllisyyden ja hyvinvoinnin kokemuksia. Kulttuuri tuo ihmisiä yhteen ja vähentää ennakkoluuloja. Keskipohjalainen paikallisidentiteetti vahvistuu monipuolisen kulttuuritarjonnan sekä tapahtumien kautta. Kulttuurin lisäksi myös muut aineettomat arvot, kuten luonto ja lähiympäristö, luovat ja ylläpitävät hyvinvointia.

Globaaleista epävarmuustekijöistä ja julkisen talouden heikosta tilasta huolimatta Keski-Pohjanmaan tulee reagoida kokoaan isommin, ennakoivasti ja rohkeasti positiivisiin signaaleihin, kuten investointien mukanaan tuomaan työpaikkojen ja asukasmäärän lisääntymiseen. Investointien vaatimiin panostuksiin, kuten osaamisen lisäämiseen sekä rakentamisen ja kaavoitukseen tarpeisiin, tulisi reagoida kasvukipuina. Suurhankkeiden toteutuminen lisää mahdollisuuksia sekä yksilötason työllistymiseen että parantaa verotulojen myötä kuntien mahdollisuuksia panostaa kulttuuri- ja hyvinvointipalveluihin sekä vastaavien yksityisten palvelujen kysyntää ja tarjontaa.

HYVINVOIVA ASUKAS JA YHTEISÖ

Strateginen painopiste 1. Varmistetaan osaava työvoima muuttuviin elinkeinoelämän ja hyvinvoinnin tarpeisiin

- Vahvistetaan osaavan työvoiman saatavuutta ja sitoutuneisuutta alueelle
- Parannetaan osaamistarpeiden ennakointia yhteistyössä kaikkien toimijoiden kesken
- Edistetään koulutuksen joustavuutta ja ajantasaisuutta
- Panostetaan työhyvinvointiin sekä työelämän vastaanottokyvykkyyden lisäämiseen

Strateginen painopiste 2. Luodaan edellytyksiä hyvälle elämänlaadulle ja turvallisuudelle

- Turvataan hyvinvointia edistävien palvelujen saatavuus ja vaikuttavuus
- Huomioidaan nuorten osallistuminen ja osallisuus
- Edistetään turvallisuuteen liittyvää yhteistyötä ja toimintamallien kehittämistä
- Tuetaan kolmannen sektorin ja kulttuurialan toimintamahdollisuuksia

3.3. Kestävä elinympäristö

Keski-Pohjanmaan maakuntastrategian 2050 aluerakenteen tavoitteena on toimiva ja turvallinen elinympäristö, joka on keskeinen tekijä maakunnan monialaisen elinkeinoelämän turvaamisessa sekä elämisen laadussa. Tämän toteutumisen edellytyksenä on alueen kestävä aluerakenne, monimuotoinen luonto, kestävä saavutettavuus ja kehittyneiden teknologioiden hyödyntäminen (esim. 5/6G verkko, tekoäly)

Toimiva ja turvallinen elinympäristö muodostuu alueen ominaispiirteet, luonto- ja kulttuuriarvot sekä ympäristönäkökohdat huomioivan yhdyskuntarakenteen ja alueiden käytön suunnittelun pohjalle. Tavoitteena on laadukaas ja turvallisen elinympäristön, kattavien tietoliikenne- ja liikenneyhteyksien sekä sujuvan arjen palvelujen ja mahdollisuuksien turvaaminen alueen asukkaille, alueelle muuttaville sekä monipaikkaisesti tai etänä työtä tekeville.

Yleistyvät sään ääri-ilmiöt lisäävät tarvetta sopeutumistoimien vahvistukselle ja ovat merkittävä haaste elinympäristöille ja monimuotoisuudelle. Keski-Pohjanmaa on sitoutunut hiilineutraaliustavoitteeseen vuoteen 2035 mennessä.

Keski-Pohjanmaalla ennallistetaan elinympäristöjä ja panostetaan luonnonhoitoon linjassa kansallisen ennallistamissuunnitelman kanssa. Ennallistamisen tavoitteena on monimuotoinen ympäristö, johon päästään parantamalla luonnon tilaa monipuolisesti eri ympäristöissä, kuten suo- ja metsäluontotyypeissä sekä vesistöissä. Keski-Pohjanmaan merialueen, järvien sekä virtaavien vesien kunnostus luo edellytyksiä myös luontomatkailun edistämiseksi. Ympäristön tilan seuranta ja analysointia edistetään hyödyntämällä ja kehittämällä digitaalisia ratkaisuja. Luonnon

monimuotoisuus ja ekologinen kestävyys otetaan huomioon alueiden suunnittelussa.

Keski-Pohjanmaan aluerakenne on monipuolinen ja jatkuvasti kehittyvää. Maakunnan aluerakennetta kehitetään tukien elinkeinoelämän kilpailukykyä ja asukkaiden hyvinvointia, samalla korostaen ympäristön kestävä kehitystä ja energiatehokkuutta. Elinvoimaisia kyliä ja taajamia tuetaan muun muassa monipaikkaisuuden edistämällä sekä digitaalisten palveluiden kehittämällä. Maankäytön suunnittelussa huomioidaan luonnon monimuotoisuus ja edistetään luontokatoa vähentäviä toimenpiteitä.

Maankäytön suunnittelussa huomioidaan erilaiset teollisen toiminnon ympäristöt, maaseudun alkutuotanto sekä asuntorakentaminen ja liikkuminen. Alueidenkäyttö on tasapainoista ja kestävä. Suunnittelua tehdään ennaktoivasti, sujuvasti ja avoimesti. Kulttuuriympäristön monimuotoisuus otetaan huomioon rakennetun ympäristön kehittämisessä osana kestävä ja yhteisöllistä suunnittelua.

Fyysisellä ja digitaalisella saavutettavuudella on keskeinen merkitys maakunnan kehittymiselle, niin elinkeinoelämän kilpailukyvyn kuin asukkaiden arjen sujuvuuden kannalta. Maakunnan vientiteollisuus ja suunnitellut suuret puhtaan siirtymän investoinnit vaativat hyvää saavutettavuutta. Myös muuttunut geopolittinen asema ja turvallisuusympäristön muutokset korostavat saavutettavuuden merkitystä.

Keskipojalaista hiilinegatiivisuutta edistää puhtaat liikenteen käyttövoimat ja niiden jakeluverkon kehittäminen. Keski-Pohjanmaan puhtaan liikenteen kehityskärkeä ovat sähkö, uusiutuvalla sähköllä tuotettu vety sekä bio-kaasu. Uudet käyttövoimat mahdollistavat kestävä lentämisen tulevaisuudessa.

Biokaasun jalostaminen ja jakelu ovat tärkeässä roolissa joukkoliikenteen käyttövoimana.

Keski-Pohjanmaan liikenneinfrastruktuurin kehittäminen on strateginen kokonaisuus, jossa elinkeinoelämän kilpailukyky, investointien toteutuminen, työvoiman liikkuvuus ja sotilaallisen liikkuvuuden sekä huoltovarmuuden tarpeet kulkevat rinnakkain. Kaksoiskäyttöisyys, digitalisaatio ja kestävyys ovat läpileikkaavia teemoja, ja kehittämistyö perustuu laajaan yhteistyöhön maakunnan sisällä ja yli rajojen.

Keski-Pohjanmaan elinkeinoelämä nojaa vahvasti toimivaan ja monipuoliseen liikenneinfrastruktuuriin. Maakunnan vientivetoinen teollisuus, erityisesti Kokkolan satama, KIP-teollisuusalue ja uudet investointialueet (esim. Kruunuportti), vaativat tehokkaat yhteydet sekä maanteitse että rautateitse.

Liikenneverkon huoltovarmuuden, turvallisuuden ja kaksoiskäyttöisyyden kehittämisessä korostuvat henkilö- ja tavaraliikenteen solmukohtien toimivuus sekä logistiikan digitalisaatio. Kaksoiskäyttöisyyden edistäminen on tärkeää maakunnan kilpailukyyn kannalta.

Autonomiset ja miehittämättömät liikennevälineet tukevat logistisia tavarakuljetuksia ja ilmailua lisäten tavarakuljetusten tehokkuutta ja nopeutta. Drone-teknologian nopea kasvu avaa uusia mahdollisuuksia ja vaatii tietoturvallisen ilmailun kehittämistä.

Digitalisaation mahdollistamisen perusedellytyksenä on toimivat tietoliikenneverkko-yhteydet. Keski-Pohjanmaan maakunnassa on tietoliikenneverkko-yhteyksien kattavuutta edistetty rakentamalla kiinteitä- ja mobiililaajakaistayhteyksiä. Nopeat ja luotettavat tietoliikenneyhteydet ovat elintärkeitä niin asukkaille, yrityksille kuin julkisille palveluille, ja niiden kehittäminen tukee myös alueellista huoltovarmuutta. Valokuituverkon laajentuminen haja-asutusalueille parantaa internetiyhteyksien lisäksi alueellista turvallisuutta ja huoltovarmuutta. Yhteistyö edistäminen operaattoreiden ja muiden toimijoiden kanssa tarjoaa uusia mahdollisuuksia laajakaistaverkon kehittämiseen.

Datan tehokas hyödyntäminen on keskeinen osa nykyaikaista päätöksentekoa ja kehitystyötä. Datan kerääminen ja sen tehokas käyttö päätöksenteossa ja innovoinnissa onkin tärkeää. Dataverkostojen muodostamisen ja hyödyntämisen avulla voidaan edistää yhteistä tiedolla johtamista eri toimijoiden kesken. Tämä edellyttää organisaatioiden välistä yhteistyötä datan keräämisessä sekä mekanismeja, joilla dataa voidaan jakaa ja hyödyntää keskitetysti. Turvalliset ja luotettavat tiedonhallinnan ratkaisut vahvistavat niin yritysten, julkisten toimijoiden kuin kansalaistenkin luottamusta dataekosysteemiä kohtaan.

Maakunnan digitalisaation kehittäminen edellyttää suunnitelmallista vuoropuhelua ja verkostojen vahvistamista, jotta uudet teknologiat ja palvelut voidaan ottaa käyttöön hallitusti ja tehokkaasti.

KESTÄVÄ ELINYMPÄRISTÖ

Strateginen painopiste 1. Tavoitellaan kestäväää aluerakennetta ja panostetaan ympäristöarvojen edistämiseen

- Edistetään ilmastonmuutoksen hillitsemistä ja ilmastonmuutokseen sopeutumista
- Edistetään elinympäristöjen ennallistamista ja luonnonhoitoa
- Kehitetään maakunnan aluerakennetta siten, että se tukee elinkeinoelämän kilpailukykyä ja asukkaiden hyvinvointia sekä ympäristön kestäväää kehitystä ja energiatehokkuutta
- Huomioidaan maankäytön suunnittelussa teollisen toiminnon ympäristöt, maaseudun alkutuotanto sekä asuntorakentaminen ja liikkuminen, myös kulttuuriympäristön monimuotoisuus rakennetun ympäristön kehittämisessä

Strateginen painopiste 2. Edistetään puhtaalla energialla toimivia älykkäitä liikkumisen tapoja ja saavutettavuutta

- Edistetään autonomisten ja miehittämättömien liikennepalvelujen syntyä
- Kehitetään kestäväää liikennejärjestelmää osana kansallisia ja kansainvälisiä liikenneyhteyksiä ja -käytäviä
- Edistetään liikenteen uusien käyttövoimien käyttöönottoa

Strateginen painopiste 3. Kehitetään ja otetaan käyttöön digitaalisiin teknologioihin perustuvia toimintoja, palveluja ja älykkäitä ratkaisuja

- Edistetään kattavien, luotettavien ja nopeiden tietoliikenneteknologioiden ja infrastruktuurien kehittymistä maakunnassa
- Edistetään datan keräämistä ja sen tehokasta käyttöä päätöksenteossa ja innovoinnissa
- Hyödynnetään uutta digitaalista teknologiaa laajasti julkisella ja yksityisellä sektorilla
- Edistetään digitaalisten palveluiden saavutettavuutta kaikille käyttäjille, mukaan lukien ne, joilla on heikommat digitaaliset taidot tai erityistarpeet

3.4. Monipuoliset elinkeinot

Monipuoliset elinkeinot muodostavat Keski-Pohjanmaan elinvoiman perustan.

Kärkenä on vientivetoinen suurteollisuus, joka pohjautuu kemikaalien sekä metallien valmistukseen ja jalostukseen. Muita vahvoja toimialoja ovat alkutuotanto ja siihen pohjautuva biotalous ja elintarviketuotanto. Kehittyvinä ja kasvavina aloina ovat mineraali-, vety- ja akkuekosysteemit.

Elinvoimaisuuden tehokas edistäminen edellyttää maakunnassa eri sektoreilla tehtäviä samansuuntaisia toimenpiteitä, jotka pohjautuvat yhteiseen strategiseen näkemykseen niistä tekijöistä, joiden varaan maakunnan ja kuntien elinvoima voi rakentua. Keskeisiä toimenpiteitä ovat suunniteltujen investointien edistäminen sekä osaavan työvoiman saataavuuden turvaaminen.

Kokkolan suurteollisuusalueet (KIP ja Kruunuportti), Kokkolan satama sekä Kaustisen

seudun litiumesiintymä muodostavat maakunnallisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti merkittävän teollisuuden, logistiikan ja yritys-toiminnan synergisen kiertotalouden keskittymän. Keskittymän kilpailukyvyyn kehittäminen edellyttää toimintaedellytysten turvaamista tulevaisuudessa. Tämä tapahtuu panostamalla innovaatiotoimintaan ja osaavan työvoiman kouluttamiseen.

EU:n hyväksymät Keski-Pohjanmaan strategiset hankkeet parantavat kansallista ja EU:n turvallisuutta sekä puolustuskykyä.

Keski-Pohjanmaan vahvan alkutuotannon vahvistaminen edellyttää kilpailukyvyyn ja kannattavuuden kehittämistä. Tämä tapahtuu edistämällä investointirahoituksen saatavuutta, sukupolven- ja omistajanvaihdosten toteutumista, tuotannon eettistä hyväksyttävyyttä sekä osaamistarpeisiin vastaamista. Maa- ja metsätalouden raaka-aineiden jalostusasteen nostaminen parantaa elintarviketuotannon huoltovarmuutta ja avaa uusia biotalouteen perustuvia liiketoimintamahdollisuuksia.

Keski-Pohjanmaan suuri Pk-yritysten määrä kattaa kemianteollisuuden ja alkutuotannon lisäksi laajasti eri toimialat kuten veneiden valmistuksen, metallien jalostus ja konepajateollisuuden. Maakunnan elinvoimaisuuden edistäminen edellyttää vahvan ja monipuolisen yrityskannan jatkuvuuden turvaamista ja vahvistamista. Tämä tapahtuu tukemalla yritys-toimintaa ja yrittäjyyttä sekä edistämällä Pk-yritysten TKI-toimintaa.

Keski-Pohjanmaa tavoittelee hiilineutraaliutta vuoteen 2035 mennessä. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää hiilidioksidipäästöjen vähentämistä ja erityisesti energiantensiivisen teollisuuden prosessien kehittämistä käyttämään uusiutuvaa energiaa. Tämä puhdas siirtymä

toteutetaan edistämällä energiamurroksen toteutumista mikä tarkoittaa siirtymistä fossiilisten polttoaineiden käytöstä uusiutuvien energialähteiden käyttöön.

Keski-Pohjanmaan maakuntastrategian tavoitteena on, että maakunnassa toimii vuonna 2050 biokaasu- ja vetyekosysteemi mahdollistaen puhtaan siirtymän tehokkaan toteutumisen. Biokaasuekosysteemi toteutetaan lisäämällä eri biomassojen käyttöä biokaasun tuotannossa sekä pienissä yksiköissä että teollisen mittakaavan laitoksissa. Vetyekosysteemi rakennetaan puhtaiden tuuli- ja aurinkoenergioiden tuotannon kasvulla sekä alueella kehitettyjen vetyteknologioiden edistämällä.

Keski-Pohjanmaalla on arviolta noin 10 miljardin euron investointipotentiaali, jonka toteutuminen edellyttää vastaamista kasvaneeseen työvoimatarpeeseen sekä osaamistasoon. Investoinnit mahdollistavat puhtaan siirtymisen edistymisen, maakunnan rakennemuutoksen mutta luovat samalla myös alueelle rakenteellisia haasteita. Haasteita on erityisesti työvoiman saatavuudessa, osaamisessa ja saavutettavuudessa sekä saatavilla olevan investointirahoituksen vähäisyydessä.

Uusien innovaatioiden tuottaminen on edellytys maakunnan elinvoiman kehittymiselle. Tämä edellyttää yritysten kilpailukyvyyn parantamista sekä uuden liiketoiminnan syntymistä innovaatioiden pohjalta. Nämä mahdollistetaan osaamisen ja tutkimusympäristöjen ja -infrastruktuurien määrätietoisella kehittämällä sekä alueen TKI-volyymien laadun ja määrän kehittämällä. Alueen oppilaitoksilla on keskeinen merkitys uuden osaamisen sekä teknologian ja innovaatioiden haltuun ottamisessa ja siirtämisessä elinkeinoelämään.

Keski-Pohjanmaan rikas ja monimuotoinen luonto tarjoaa uusia mahdollisuuksia elinvoiman kehittymiselle. Tämä edellyttää luonnon monimuotoisuuden lisäämistä sekä luonnon

hyödyntämiseen perustuvien elinkeinojen, kuten matkailun kehittämistä. Potentiaalia on muun muassa luonto-, kulttuuri- ja hyvinvointimatkailussa. Tuloksia saavutetaan edistämällä vastuullisen ja kestävä matkailupalvelujen tarjontaa ja saavutettavuutta,

kehittämällä matkailualan verkostomaista yhteistyötä sekä lisäämällä maakunnan erityispiirteiden hyödyntämistä (esim. Kaustisen viulunsoiton kulttuuriperintö UNESCO-statusta).

MONIPUOLISET ELINKEINOT

Strateginen painopiste 1. Vahvistetaan vahvuuksia, monipuolinen elinkeinorakenne toimenpiteet

- Kehitetään edelleen pk-yrityksiä, suurteollisuutta sekä maa- ja metsätaloutta
- Kehitetään kulttuuria ja matkailua elinkeinoina

Strateginen painopiste 2. Luodaan uutta, tunnistetaan uudet mahdollisuudet

- Edistetään puhtaan siirtymän toteutumista ja uusiutuvan energian tuotantoa
- Tuetaan yritystoimintaa ja yrittäjyyttä
- Edistetään uusien innovaatioiden ja teknologioiden toteutumista
- Edistetään maa- ja metsätalouden raaka-aineiden kehittämistä biotalouden uusiksi tuotteiksi

Strateginen painopiste 3. Parannetaan kilpailukykyä

- Edistetään investointien ja niiden rahoituksen saamista
- Edistetään pk-yritysten TKI-toiminnan kehittymistä
- Tuetaan yritysten kansainvälistymistä ja viennin edistämistä
- Edistetään alkutuotannon eettistä hyväksyttävyyttä

3.5. Kestävän kaupunkikehittämisen ekosysteemisopimus

Valtio on solminut yliopisto- ja yliopistokeskuskaupunkien kanssa ekosysteemisopimukset vuodelle 2021–2027. Ekosysteemisopimukset ovat olennainen osa kansallisen TKI-tiekartan kumppanuusmallia, jonka tavoitteena on vahvistaa julkisen ja yksityisen sektorin välistä TKI-yhteistyötä. Valtion ja kaupunkien välisellä ekosysteemyöllä kehitetään innovaatiotoiminnan ekosysteemejä eli tiiviitä yhteistyöverkostoja, vahvistetaan alueellisia osaamiskärkiä ja lisään TKI-toiminnan vaikuttavuutta. Sopimukset mahdollistavat alueiden strategisten painopisteiden pidempiaikaisen kehittämisen.

Kokkolan alueen innovaatiotoiminnan kehittämissuhteiden vahvuudet ovat kemianteollisuudessa sekä luonnonvarojen hyödyntämiseen liittyvässä kiertotaloudessa. Kokkola Industrial Park (KIP) on edelläkävijä teollisen kiertotalouden konseptin hyödyntämisessä ja muodostaa ekosysteemin, jota alueen korkeakoulujen ja elinkeinoelämän yhteistoiminnalla voidaan edelleen vahvistaa. Tähän pohjautuen Kokkolan ekosysteemisopimuksen painopisteiksi on valikoitunut akkukemia sekä kiertotalous ja teollisuutta tukevat älykkäät ratkaisut. Tutkimuksellisenä kärkenä on akkukemia. Kiertotalous ja cleantech yhdessä teollisuuden älykkäiden ratkaisujen sekä ekosysteemiä

tukevien koulutusväylien kanssa vahvistavat monilta osin alueen vahvaa akkukemiaan liittyvää kansainvälistä huippuosaamista.

Akkukemia -painopisteen osalta ekosysteemin kehittämistyössä toteutetaan kansallisen akkustrategian tavoitteita ja vahvistetaan edelleen akkukemian klusterin asemaa ja näkyvyyttä kansainvälisesti. Klusteri tulee linkittymään nykyistä pidemmälle materiaalien jalostuksen arvoketjussa. Kiertotalous ja teollisuutta tukevat älykkäät ratkaisut -painopisteen tavoitteena on, että KIP:n alueelle

kietoutuva ekosysteemi on kansainvälisesti tunnistettu, vaikuttava ja houkutteleva osaamiskeskittymä. Teollisuuden digitalisaatiolla on kilpailukykyä ja toimintaedellytyksiä tukeva rooli kaikessa tuotannollisessa teollisuudessa. Ekosysteemissä alueen koulutusorganisaatiot sekä ICT -alan yritykset tukevat tuotannollisia yrityksiä älykkäiden teollisuutta tukevien ratkaisujen kehittämisessä ja luonnonvarojen kestävässä hyödyntämisessä.

Akkukemia-painopisteen tavoitteet 2020–2027

- Viennin ja liikevaihdon kasvu akkukemian teollisuudessa, uusien työpaikkojen syntyminen
- Investointien määrän kasvu ja akkuteollisuuteen liittyvän liiketoiminnan monipuolistuminen
- Osaamisen kasvattaminen ja uusien osaajien kouluttaminen alueelle
- Alueen koulutus on kansainvälisesti tunnustettu akkukemiankoulutuskeskittymä
- Akkukemianklusteri linkittyy pidemmälle materiaalien jalostuksen arvoketjussa
- Infrahankkeet mahdollistavat uuden liiketoiminnan syntymisen
- Kärkiosaamisen vahvistaminen kansainvälisessä kentässä
- Tutkimusrahoituksen kasvu ja monipuolistuminen
- Kokkolan akkukemian ekosysteemin on kansainvälisesti tunnustettu ja tiivis osa eurooppalaista akkuekosysteemiä

Kiertotalous ja teollisuutta tukevat älykkäät ratkaisut -painopisteen tavoitteet 2020–2027

- Kriittisten sivuvirtojen hyödyntämis- ja liiketoimintapotentialin tunnistaminen
- Kiertotalous on edelleen vahvistunut alueen teollisessa ympäristössä
- Viennin ja liikevaihdon kasvu sekä teollisuudessa että sitä tukevilla toimialoilla, uusien työpaikkojen syntyminen
- Hyvinvoinnin luominen alueelle kestävästä liiketoiminnasta myötä
- Uusien cleantech ja kiertotalouteen pohjautuvien liiketoimintojen käynnistyminen alueella

4. MAAKUNTAOHJELMAN TOTEUTTAMINEN JA SEURANTA

Keski-Pohjanmaan maakuntastrategiaa 2050 ja maakuntaohjelmaa 2026–2029 toteutetaan Keski-Pohjanmaan liiton koordinoimana tiiviissä yhteistyössä alueen eri toimijoiden ja viranomaisten kanssa. Maakuntaohjelman alueellisen painoarvon vahvistamiseksi maakunnan yhteistyöryhmällä (MYR) ja sen sihteeristöllä on merkittävä toimenpiteitä ja rahoitusta suuntaava ja yhteensovittava rooli. Maakunnan yhteistyöryhmä hyväksyy vuosittain alueellisen alue- ja rakennepolitiikan ohjelmaa koskevan rahoitussuunnitelman, joka mahdollistaa maakuntaohjelmaa toteuttavien kehittämishankkeiden rahoittamisen. Maakuntaohjelman mukaisia kehittämiskohteita rahoitetaan sen lisäksi muilla olemassa olevilla kansallisilla ja kansainvälisillä rahoitusvälineillä.

Maakuntaohjelma ja sen toteuttaminen on keskeinen osa aluekehittämislain (Laki alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta 756/2021) mukaisia, valtioneuvoston ja alueiden välisiä säännöllisiä alueiden kehittämisen keskusteluja, joissa käydään läpi alueiden kehittämisen tavoitteita, niiden toimeenpanoa ja seurantaa. Alueilla keskusteluja koordinoivat maakunnan liitot ja niiden toimeenpanosta vastaa työ- ja elinkeinoministeriö. Keskustelut perustuvat maakuntaohjelmiin, aluekehittämiss päätöksiin ja aluekehityksen tilannekuvaan ja niiden tavoitteena on edistää valtion ja alueiden välistä yhteistyötä ja vuorovaikutusta sekä toiminnan ja talouden suunnittelua.

4.1. Maakuntaohjelman teemaryhmät ja neuvottelukunnat

Maakuntaohjelmaa toteutetaan Keski-Pohjanmaalla maakuntaohjelman kehittämisteemoihin perustuvien teemaryhmien kautta. Niiden tehtävänä on seurata ja ohjata maakuntaohjelman tavoitteiden toteutumista sekä osallistua eri ohjelmien valmisteluun. Teemaryhmien / neuvottelukuntien alla voi toimia niitä tulevia erilaisia operatiivisempia ryhmiä.

Teemaryhmät kootaan maakunnan keskeisistä julkisista, yksityisistä ja kolmannen sektorin toimijoista sekä viranomais- ja rahoittajatahoista. Työryhmätyöskentelyn avulla saavutetaan yhteinen näkemys ja tahtotila alueen kehittämistoimenpiteille ja vahvistetaan eri toimijoiden osallisuutta aluekehittämisen toimenpiteiden suuntaamisessa. Toimintamalli mahdollistaa myös kehittämistoimenpiteiden yhteensovituksen ja tiiviimmän yhteistyön alueen toimijoiden ja rahoittajaviranomaisten kesken. Osallistavalle toimintamallille ja yhteistyölle on Keski-Pohjanmaalla pitkät perinteet ja sillä lujitetaan tavoitteellista

aluekehittämistä ja suunnataan alueen voimavaroja siten, että Keski-Pohjanmaa on jatkosakin kilpailukykyisten ja vetovoimaisten alueiden kärkeä.

Teemaryhmien koordinoituvastuu on Keski-Pohjanmaan liitolla. Teemaryhmien työtapana ovat kokoukset, teemapohjaiset työpajat ja seminaarit yhteensä 2–3 kertaa vuodessa. Teemaryhmät (pl. aiemmin nimetty Osaavaa työvoimaa Keski-Pohjanmaalle-neuvottelukunta) kootaan maakuntaohjelman hyväksymisen jälkeen vuoden 2026 alussa ja niiden toimikausi päättyy vuonna 2029, kun uusi maakuntaohjelma hyväksytään. Teemaryhmille valitaan jäsenten keskuudesta puheenjohtajat ja varapuheenjohtajat.

Maakuntaohjelmakaudella 2026–2029 maakuntaohjelmaa toteuttavat teemaryhmät ja neuvottelukunnat ovat teemoittain:

Hyvinvoiva asukas ja yhteisö

- Osaavaa työvoimaa Keski-Pohjanmaalle neuvottelukunta
- Hyvinvointi ja ihminen -ryhmä
- alaryhmiä: ennakointiverkosto, kv-ryhmä, järjestöjen ryhmä, kulttuuriryhmä

Monipuoliset elinkeinot

elinkeinoryhmä

- alaryhmiä: IP ÄES

4.2. Rahoitussuunnitelma

Maakuntaohjelman mukaisia kehittämiskokonaisuuksia ja hankkeita rahoitetaan hyödyntäen kattavasti olemassa olevia kansallisia ja kansainvälisiä rahoituslähteitä. Tarkempi suunnitelma alue- ja rakennepolitiikan rahoituksen käytöstä esitetään vuosittain maakunnan yhteistyöryhmän hyväksymässä alueellisessa rahoitussuunnitelmassa. Maakunnan yhteistyöryhmässä yhteensovitetään myös muiden kansallisten rahoituslähteiden suuntaamista ja käyttöä. Kuviossa 8 on esitetty maakuntaohjelman rahoitus tiivistetysti.

Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan ohjelmasta 2021–2027 Keski-Pohjanmaalle työ- ja elinkeinoministeriön aluerahoitusarvion mukaan kohdentuvaksi suunniteltu rahoitus (EU+valtio) on seuraava, huomioiden vuonna 2026 voimaantulevaksi suunniteltu ohjelmanmuutos:

- EAKR 21,8 M€
- ESR+ 10,7 M€
- JTF 18,3 M€
- Kestävä kaupunkikehittäminen, Kokkolan ekosysteemisopimus (EAKR) n. 2,2 M€

Koheesiopolitiikan Readiness 2030 -ohjelmanmuutos lisää kaksi uutta, puolustukseen ja kaksoiskäyttöön, liittyvää toimintalinjaa EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelmaan 2021–2027, ja siirtää 300 miljoona euroa ohjelman nykyisestä kehiksestä näille toimintalinjoille ilman alueellisesti

Kestävä elinympäristö

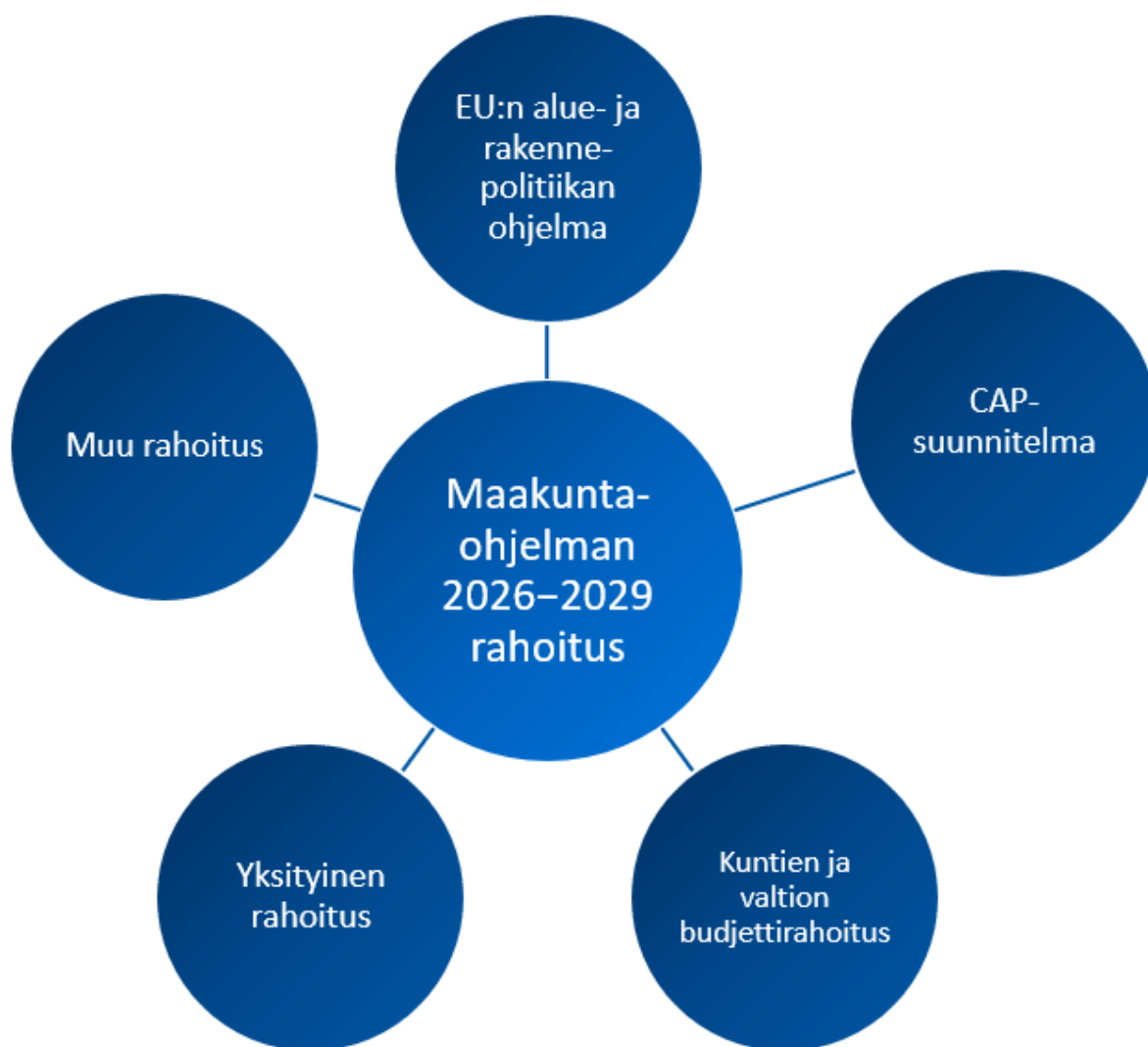
- ympäristöryhmä
- maakunnallinen liikennejärjestelmätyöryhmä
- digityöryhmä

Sekä muut tarpeen mukaan perustettavat ryhmät.

korvamerkittyjä osuuksia. Keski-Pohjanmaa voi potentiaalisesti hyödyntää tätä rahoitusta esimerkiksi kaksoiskäyttöinfrastruktuuriin ja puolustusteollisuuden kaksoiskäyttötuotteisiin. Ohjelmamuutos vahvistetaan keväällä 2026, jolloin myös rahoituksen yksityiskohdat ja edellytykset varmistuvat.

Maakuntaohjelman voimassaoloaikana käynnistyy ohjelmakausi 2028–2035. Ohjelmakauden valmistelu on maakuntaohjelman kirjoitushetkellä vasta alussa, mutta alustavasti nähtävissä on koheesiorahoituksen tason huomattava lasku niin EU-tasolla kuin aluetasolla.

Euroopan yhteisen maatalouspolitiikan CAP-suunnitelman mukaisia maaseudun kehittämistointeja rahoitetaan hanke- ja yritystukivaroin, mukaan lukien Leader-tuet, sekä maatilojen investointi- ja aloitustuilla. Näiden rahoituslähteiden lisäksi alueella hyödynnetään mm. Interreg-ohjelmien, Horisontti Eurooppa -ohjelman, Suomen Akatemian, Business Finlandin, Euroopan meri- ja kalatalousrahaston (EMKR), Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen (STEA) sekä muiden kansallisten ja kansainvälisten rahoittajien ja rahoitusohjelmien rahoitusta sekä toteutetaan toimenpiteitä valtion talousarvioon sisältyvien määrärahojen kautta. Rahoitusta kanavoituu myös hankkeiden kuntarahaosuuksien ja yksityisen rahoituksen kautta.

Kuvio 8. Maakuntaohjelman rahoitus tiivistetysti.

4.3 Seuranta ja mittarit

Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelman 2026–2029 toteutumista seurataan sekä laadullisesti että määrällisin indikaattorein. Laadullista seurantaa toteutetaan maakuntaohjelman teemaryhmissä. Sekä laadullista että määrällistä seurantatietoa maakuntaohjelman toteutumisesta antavat myös säännöllisesti koottavat raportit alue- ja rakenne-

politiikan ohjelmasta rahoitetuista hankkeista, niiden teemoista, rahoituksesta ja vaikuttavuudesta. Taulukossa 1 on kuvattu Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelman 2026–2029 määrälliset seurantamittarit ja niiden kohdentuminen maakuntaohjelman eri kehittämissuunitelmiin.

Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelman 2026–2029 seuranta-mittarit	2022	2023	2024	ta-voite*
YLEISET				
Väestö vuoden lopussa 31.12.	67 805	67 736	67 723	+
Luonnollinen väestönlisäys (syntyneet-kuolleet väestöstä)	-123	-208	-128	+
Taloudellinen huoltosuhde (työttömien ja työvoiman ulkopuolella olevien määrä sataa työllistä kohti)	141,2	144		-
Väestöllinen huoltosuhde (alle 15-vuotiaita ja yli 64 vuotiaita sataa työikäistä kohti)	74,8	74,1	73,7	-
HYVINVOIVA ASUKAS JA YHTEISÖ				
Elämänlaatunsa hyväksi tuntevien osuus %	49,5	-	53	+
Tutkinnon suorittaneiden osuus 15-vuotta täyttäneistä (%)	73	73,5		+
Korkea-asteen tutkinnon suorittaneita 15 vuotta täyttäneistä (%)	27	27,4		+
Väestön koulutustasomittain 20 vuotta täyttäneelle väestölle (teoreettinen koulutusaika hlöä kohden peruskoulun suorittamisen jälkeen)	350,1	354,8		+
Tutkimus- ja kehittämistoiminnan menot (miljoonaa euroa, sektorit yhteensä), ÄES mittari	31,1	37,9		+
T&k -henkilöstö (kaikki sektorit yhteensä), ÄES mittari	382	412		+
MONIPUOLISET ELINKEINOT				
Bkt/asukas, euroa ÄES mittari	40 369			+
Vienti, milj. € (tavaravienti), ÄES mittari	2862	3478		+
Yrityskanta (poikkileikkaustieto 4. vuosikvartaali), ÄES mittari***	5097	5166	5200	+
Yritysten toimipaikkojen liikevaihto (M€)	5,3	4,8		+
Työpaikkaomavaraisuus %	101,3	101,5		+
Työllisyysaste % 15–64 vuotiaat (Työvoimatutkimus)	74,9	73,7	72,7	+
Työttömyysaste % 15–64 vuotiaat (Työvoimatutkimus)	4,5	3,8	4,3	-
Työttömyysaste % (TEM työnvälitystilasto, työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta, keskimäärin ko. vuonna)	7,6	8,3	8,5	-
Nettomuutto (kuntien välinen + maahan/maastamuutto)	27	130	112	+
KESTÄVÄ YMPÄRISTÖ				
Kasvihuonekaasupäästöt, hiilidioksidiekvalentti per asukas, tonnia CO2 ekv, ÄES mittari	10,4	9,7		-
Kasvihuonekaasupäästöt, kt CO2e, ÄES mittari	702,7	658,7		-
Vähintään 100 Mbit/s kiinteän verkon laajakaistasaatavuus, % kotitalouksista	60 %	63 %	69 %	+
Vähintään 1000 Mbit/s kiinteän verkon laajakaistasaatavuus, % kotitalouksista 31.12.	58 %	62 %	68 %	+
5G 100 Mbit/s matkaviestinverkon maantieteellinen kattavuus % Keski-Pohjanmaalla 31.12.	16 %	17 %	21 %	+
4G 100 Mbit/s matkaviestinverkon maantieteellinen kattavuus % Keski-Pohjanmaalla 31.12.	16 %	18 %	27 %	+
* tavoite: + = tavoitteena nouseva suunta; - = tavoitteena vähenevä suunta edelliseen vuoteen verrattuna				

Taulukko 1. Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelman 2026–2029 seurantamittarit.

5. YMPÄRISTÖVAIKUTUSTEN ARVIOINTI

++ merkittäviä myönteisiä vaikutuksia				
+ myönteisiä vaikutuksia				
+ - sekä myönteisiä että kielteisiä vaikutuksia				
0 ei todennäköisiä vaikutuksia				
- kielteisiä vaikutuksia				
-- merkittäviä kielteisiä vaikutuksia				
HYVINVOIVA ASUKAS JA YHTEISÖ	Ekologiset vaikutukset	Kulttuuriset vaikutukset	Sosiaaliset vaikutukset	Taloudelliset vaikutukset
Vahvistetaan osaavan työvoiman saatavuutta ja sitoutuneisuutta alueelle	+	+	++	++
Parannetaan osaamistarpeiden ennakointia yhteistyössä kaikkien toimijoiden kesken	0	0	+	+
Edistetään koulutuksen joustavuutta ja ajantasaisuutta	0	0	++	++
Panostetaan työhyvinvointiin sekä työelämän vastaanottokyvyyden lisäämiseen	0	+	++	++
Turvataan hyvinvointia edistävien palvelujen saatavuus ja vaikuttavuus	0	+	++	++
Huomioidaan nuorten osallistuminen ja osallisuus	0	++	++	++
Edistetään turvallisuuteen liittyvää yhteistyötä ja toimintamallien kehittämistä	0	+	++	++
Tuetaan kolmannen sektorin ja kulttuurialan toimintamahdollisuuksia	0	++	++	+
KESTÄVÄ ELINYMPÄRISTÖ	Ekologiset vaikutukset	Kulttuuriset vaikutukset	Sosiaaliset vaikutukset	Taloudelliset vaikutukset
Edistetään ilmastomuutoksen hillitsemistä ja ilmastomuutokseen sopeutumista	++	+	+	++
Edistetään elinympäristöjen ennallistamista ja luonnonhoitoa	++	+	+	+
Kehitetään maakunnan aluerakennetta siten, että se tukee elinkeinoelämän kilpailukykyä ja asukkaiden hyvinvointia sekä ympäristön kestävä kehitystä ja energiatehokkuutta	++	++	+	+
Huomioidaan maankäytön suunnittelussa teollisen toiminnan ympäristöt, maaseudun alkutuotanto sekä asuntorakentaminen ja liikkuminen, myös kulttuuriympäristön monimuotoisuus rakennetun ympäristön kehittämisessä	++	+	+	+
Kehitetään kestävää liikennejärjestelmää osana kansallisia ja kansainvälisiä liikenneyhteyksiä ja -käytäviä	++	0	+	+
Edistetään liikenteen uusien käyttövoimien käyttöönottoa	++	+	0	++
Edistetään autonomisten ja miehittämättömien liikennepalveluiden syntymistä	+	+	+-	+
Edistetään kattavien, luotettavien ja nopeiden tietoliikenneteknologioiden ja infrastruktuurien kehittymistä maakunnassa	+	+	+-	+
Edistetään datan keräämistä ja sen tehokasta käyttöä päätöksenteossa ja innovoinnissa	0	+	0	++
Hyödynnetään uutta digitaalista teknologiaa laajasti julkisella ja yksityisellä sektorilla	+	0	+-	++
Edistetään digitaalisten palveluiden saavutettavuutta kaikille käyttäjille, mukaan lukien ne, joilla on heikommat digitaaliset taidot tai erityistarpeet	+	+	++	++
MONIPUOLISET ELINKEINOT	Ekologiset vaikutukset	Kulttuuriset vaikutukset	Sosiaaliset vaikutukset	Taloudelliset vaikutukset
Kehitetään edelleen pk-yrityksiä, suurteollisuutta sekä maa- ja metsätaloutta	+-	+	+	++
Kehitetään kulttuuria ja matkailua elinkeinoina	+	++	+	+
Edistetään puhtaan siirtymän toteutumista ja uusiutuvan energian tuotantoa	++	+	0	++
Tuetaan yritystoimintaa ja yrittäjyyttä	0	++	++	+
Edistetään uusien innovaatioiden ja teknologioiden toteutumista	+	0	+	+
Edistetään maa- ja metsätalouden raaka-aineiden kehittämistä biotalouden uusiksi tuotteiksi	++	+	0	++
Edistetään investointien ja niiden rahoituksen saamista	0	0	+	++
Edistetään pk-yritysten TKI-toiminnan kehittymistä	+	0	+	++
Tuetaan yritysten kansainvälistymistä ja viennin edistämistä	0	0	+	++
Edistetään alkutuotannon eettistä hyväksyttävyyttä	+	+	++	+

Taulukko 2. Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelman ympäristövaikutusten arviointi.

LIITTEET

Keski-Pohjanmaan älykkään erikoistumisen strategia 2026–2029